

nam ratio eius constitutionis fuit, quia multoties scandala ex translationibus oriebantur, textus ibi: *Diuersa scandala quandoque proneniant, & frequentes clamores ad Sedem Apostolicam perferantur*: quod æquè procedit tam in iam constructis Monasteriis vsque ad illam constitutionem quàm in postea construendis, quia noua dispositio futura respicit, *l. leges 2. C. de legibus*, & semper in similibus translationibus quæ non fiunt ordine iudiciario, & præcepto iudicis rixæ, controuersia, seditio- nes & scandala experimur, imò potius maiori scandalo subjacent translationes, quàm nouæ constructiones, quia in his fauor Religionis reuerenter obseruari solet: in translationibus autem cum non fiant, nisi ex maiori commoditate Monachorum, frigescente videtur charitas iacolarum, qui se deseri dolent, & queri poterunt, cur non habitent vbi illi degunt, & ita ex simili ratione, aut maiori, constitutiones quæ de constructionibus loquuntur, ad translationes extendendas esse, videtur ex traditis ab Anguiano *de legibus*.

30 Idque magis ex comprehensione, quàm extensione, *l. illud, ad l. Aquiliam, l. cum ratio, de bon. damnat. l. illud, C. de sacrosanctis Ecclesiis*, & faciunt verba textus ibi, *vel loca quacunque de nouo recipere*, quæ futurum respiciunt, & vt præteritum comprehenderent, insinuat textus ibi, *vel hætenus recepta mutare*: quasi non solum de nouo erigere, & transferre Monasteria prohibeat Summus Pontifex, sed etiam translationem impediatur in iam coniunctis vsque ad illa tempora, & hunc sensum videtur expressè firmare text. *in d. cap. vnic. de religiosis domibus, in 6. §. confirmator*, vbi traditur eis verbis: *Nec de nouo domum aliquam, vel aliquem locum acquirant, nec domos, vel loca, qua habent, alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali*, vbi tam in præteritum, quàm in futurum decidere non potest inficiari, & magis exprimit finalia verba textus, *ita vt nullus Ordo ad alium, vel Conuentus ad Conuentum se ac loca sua totaliter transferat, sedis eiusdem super hoc permissione specialiter non obienta*. Quod etiam firmat expressè text. *in d. c. vnic. de excess. Pralat. in 6.* in quo videtur prohiberi translationem non tantum Monasteriorum quæ hætenus illam constitutionem receptam, sed etiam quæ deinceps construerentur, probatur ex verbis finalibus ibi, *sue locis, vbi non sit hominum habitatio, de propinquo possint acquirere, vel mutare, non intelligimus interdictum*: vbi apertè agitur non de loco iam acquisito, sed de postea acquirendo, & & tamen per illam constitutionem traditur non prohiberi mutare mansionem, vbi non sit hominum habitatio, vnde apertè insinuat in aliis casibus intra urbem loci acquirendi mutationem prohiberi, per argumentum ab speciali, *l. ius singulare, ff. de legibus*, plura Euerardus loco 68. & idè non rectè procedit sententia Parris Suarez, vt restringat eum textum ad Monasteria ante eum constructa, vt solum illa mutari prohibeatur.

31 Nec obstat quod ex *d. c. vnic. de religiosis domibus, supra n. 4.* animaduertimus, ab ea constitutione nominatim eximi Mendicantes, quia vltra quàm procedit, vt prohibitio ne ad professionem novos Religiosos admittant, comprehendat Prædicatorem, & Minorum Ordines, quia euident ex eis utilitas Ecclesie vniuersali prouenerat, tamen in Monasteriorum constructione, vel translatione non videtur excludere licentiam Summi Pontificis, & Augustinianis, de quibus nostri Monachi, nullum priuilegium concedere voluit, nec illorum institutio ante Concilium Lugdunense, & constitutionem *d. cap. vnic.* eis permittit sine Pontificis licentia novos Conuentus construere, vel transferre, ex *d. c. vnic. de excessibus Prælatorum*.

32 Postremo argumento quo de possessione Monachorum objectum, & spoliatos fuisse à iudice, breuiter, & leuiter poterit occurrere, quippe possessio clandestina, vt iam prædiximus, non prodest vt interdicta cõpetant, & appellationi friuolæ non deferendum, vltra quàm

cum translationem facere sine licentia Ordinarii contra ius sit in eis quæ fiunt contra iura, appellatio non admittenda, vt probat text. *in l. ex consensu, §. fin. de appellat. l. fin. ff. de appellat. recipiend.* & late notauit D. Salgado *de Reg. protect. 2. p. c. 11. n. 17. & 18.* vltra quàm licet verè possiderent, cum Monachi se dicant spoliatos, non possunt aliquatenus obtinere mentionem, quæ nullo modo competit spoliato, sed possidenti, vt probauimus *1. tom. decis. Granatensi 4. num. 10.*

Nec quidquam obstat Bulla 6. Leonis X. quam refert Emanuel Rodriguez *in noua collectione, pag. 268.* de qua *suprà num. 7.* nam vltra quàm diuersè procedit, extat nouissimum decretum nostri Summi Pontificis Urbani VIII. de quo *suprà num. 26.* qui hoc ius tribuendi licentiam in nouis foundationibus Monachorum, aut in quacunque domorum occupatione, quod translationem respicit, Episcopis concedit, & idè rectè à nostro Senatu decisum fuit.

DECISIO XCVIII.

De syndicato & visitatione Magistratum, & quid in ea obseruandum.

- 1 Actio duplex ex iniuria nascitur, civilis, & criminalis. §. in summa, *Inst. de iniur. ibid.*
l. 7. §. 1. & §. posse, l. constitutio 37. ad fin. l. de iniuria 45. ff. de iniuriis, ibid.
l. fin. C. de iniuriis, ibid.
l. 21. tit. 9. part. 7. ibid.
l. locatio, §. quod illicitè, ff. de public. & vectig. ibid. & 67.
- 2 Magistratus grauius, quàm priuati delinquant, & acerbius puniendi.
D. Matthæi cap. 5. vers. 15. explicatur, ibid.
cap. homo Christianus, distinct. 40. ibid.
l. Presbyteri, C. de Episcop. & Clericis, ibid.
Syndicatus causa ad iurisdictionem Episcoporum pertinere solebat. ibid.
l. 1. ad fin. C. vt omnes iudices, tam civil. quàm crimin. ibid.
- 3 Iudicia alia publica, alia priuata.
l. 2. C. de abolit. crimin. ibid.
l. 3. §. hoc interdictum, ff. de lib. hom. exhib. ibid.
l. Prætor edixit, §. 1. l. quod Senatusconsultum, ff. de iniuriis, ibid. & 7. 69. & 71.
l. iñ apud Labeonè, §. si quis seruo, ff. eod. ibid. 69. & 71.
- 4 Actiones concurrunt in eo quòd deducta actio in iudicium non comprehendit.
l. 1. arbor. furt. cas. ibid. & 71.
l. & an eadem, §. actiones, ff. de except. rei iudic. ibid.
l. rei communis 45. ff. pro socio, ibid.
l. non est nouum 10. l. pradia 28. de act. empt. ibid. & 72.
l. rei communis 45. ff. pro socio, ibid.
l. item illa 19. §. vetus, ff. de constit. pecun. ibid.
l. si pro fure 7. §. 2. de condict. furt. ibid.
l. 2. §. 1. de tutel. & ration. distrahend. ibid.
l. si qui Stichum 18. l. cum ex vno 32. l. nunquam 60. ff. de obligat. & action. ibid. & 73. & 75.
- 5 *l. 42. tit. 4. lib. 2. Recop. expenditur.*
- 6 Syndicatus habet speciale, vt tam publico iudicio, & regulari, quàm irregulari de eadem re agi possit.
l. solemus, §. latrunculator, ff. de iudic. ibid.
Capitula qua iure actionis aduersus iudicem intenduntur, possunt etiam in secreta syndicatus inquisitione inquiri ibid.
Cantela Auilesi improbat, ibid.
l. 2. l. prauaricationis, ff. de prauaricator. ibid.
l. penult. tit. 16. part. 7. ibid.

- l. 20. tit. 22. part. 3. ibid.
- 7 Delictum unum non potest pluribus accusationibus coërceri, sed sufficit in iudicium deducta.
l. plura delicta 52. ff. de oblig. & act. ibid. & 73.
l. Senatus 14. ff. de accus. ibid.
l. pen. ad fin. ff. nauta, caup. ibid.
l. sancti legum 41. ff. de pœnis, ibid.
cap. ap. si Clerici, §. de adulteriis, de iudiciis, ibid.
cap. de his criminibus, de accus. ibid.
l. 12. l. 21. tit. 1. part. 7. ibid.
l. quod in heredem, §. eligere, ff. de tribut. act. ibid.
l. in delictis 4. §. si detracta ff. de noxal. ibid.
l. nemo 44. §. quoties, ff. de reg. iur. ibid.
l. si à domino 36. §. si possessor, ff. de pet. her. ibid.
l. non solum 13. cum l. seq. ff. de rei vindic. ibid.
l. unde queritur 7. §. 1. ff. commod. ibid. 72. 73. & 74.
l. in rebus 18. §. 1. ff. eod. ibid.
l. sed et si is 18. ff. ad. l. Aquil. ibid.
l. si vulneratus 43. ff. locati, ibid.
l. si colonus 9. ff. arbor. furt. casar. ibid.
- 8 Actiones plures non concurrunt pro eadem re.
Princeps non creditur velle praiudicare, nec in minimo, ibid.
Senatus supremum et si possit mutare iudicium, non tamen essentiam & formam iudicii, ibid.
l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico, ibid.
Presumptio semper in iure sumitur pro iudice, ibid.
l. 1. ff. de offic. Praef. praetor. ibid.
- 9 Iudicium debet finire ut inceptum.
l. ubi cœptum ff. de iudic. ibid.
- 10 Iudicis officium quod subrogatur loco partis, debet sequi eandem iudicii naturam.
Iudicium institutum non potest mutari in praiudicium partis, ibid.
l. edita actio, C. de edendo, ibid.
l. 2. de abolit. ibid.
l. pen. de publicis iudiciis, ibid.
Subrogationis natura, ibid.
Index cui fuit causa commissa summarie cognoscenda, vel remota appellatione, idem facere debet, qui eius loco subrogatur, ibid.
Index qui ex officio procedit reo absoluto, an ut accusator condemnandus in expensis, ibid.
- 11 Accusatio respicit iudiciū regul. syndicus irregulare.
l. pen. ff. iudic. solui, ibid.
- 12 Auilesius expenditur.
- 13 Inquisitio fieri non potest ubi est accusator.
Index ut ex officio procedat, debet antea inquirere ab iniuriato, an velit accusationem proponere, ibid.
Inquisitio ut remedium extraordinarium excluditur per querelam, quae est ordinarium, ibid.
- 14 Syndicatum non posse procedere ubi est publica accusatio, Senatus decreuit.
- 15 Visitatio & syndicus à iure diuino originem habent.
Diui Luca cap. 16. ibid.
lib. 1. Regum, cap. 12. ibid.
De visitatione & syndicato qui egerunt Doctores.
Clericus qui administrat magistratum secularem an possit visitari, ibid.
- 16 Visitatores antea à nostris Regibus mittebantur, sed non ea forma qua hodie.
l. 135. styli, ibid.
l. 6. tit. 4. l. 6. tit. 7. par. 3. ibid.
l. 1. tit. 8. lib. 3. Recop. ibid.
- 17 Visitatio eo modo, quo nunc utuntur Reges Castella, à Regno Aragonum ad similitudinem enquesta originem duxit.
Aragonum Reges cum magnis discordiis subditorum visitationes induxerunt, ibid.
Aragonum regum Iacobi expugnati, Petri Magni, Alphonsi III. & Petri IV. circa inquisitiones minorum facta, ibid.
- Vnionem subditorum apud Aragonos, & priuilegia de-
leuit Rex Petrus IV. ibid.
- 8 Rex Ferdinandus visitationes in Castella induxit.
Fori Aragonum 1. & 2. tit. de la Inquisicion, & forus
1. tit. de officio delegat. ibid.
l. 14. l. 16. l. 18. tit. 7. lib. 3. recop. ibid.
l. 41. tit. 4. lib. 4. recop. ibid.
- 19 Visitatio procedit absque eo quod testium copia, nec depositionū detur, & in ea supplicatio locū non habet.
tit. 17. part. 3. ibid.
l. 9. tit. 17. part. 3. ibid.
Supplicatio non conceditur in visitationis iudicio, ibid.
Appellatio regulariter promissa à suspensione, vel interdictione officii, ibid.
Visitationes celeriter expedienda in Senatu, ibid.
l. 46. tit. 4. lib. 2. recop. ibid.
- 20 Visitatores Romani per prouincias mittebant ad inquirendum de magistratibus, quod etiam nostri Reges Legionensis, & Castella suis legibus iusserunt.
Cancellaria tempore Regum Castella Ioannis I. & II. instituta, ibid.
Consilium Regium tempore Regis Castella Ferdinandi Sancti ex 12. viris litteratis originem habuit, ibid.
l. 1. & 2. l. 10. & toto tit. 5. lib. 2. recop. ibid.
l. 1. 2. & 3. lib. 3. recop. ibid.
- 21 Visitatio iudicium continet magis irregulare iudicium, quam quod pro fide Inquisitores institunt.
Religionis causa semper praecipua, ibid.
l. sunt persona ff. de relig. & sumpt. fun. ibid.
cap. qualiter & quando 2. §. debet, de accusator. ibid.
- 22 Visitationis iudicium valde acerbum à iuris regula deniare, notabilis Hispaniarum historia confirmat.
Honor vita debet antecellere, ibid.
l. in sa. ff. de manumiss. vindicta, ibid.
- 23 Visitationes hodie magistratum periculis & calumniis suffragantur, nam plebii senatores odio habent.
Visitationum acerbitas iure fulcitur, quia ei videtur se subiicere qui magistratum acceptauit, ibid.
l. Imperatores, ff. de iure fisci, ibid.
Ezechielis propheta cap. 9. ibid.
- 24 Visitationes Senatum continuas petierunt rebelles tempore communitatum, ut sedarentur.
Concilij supremi iustitiae Castella excellentia, ibid.
- 25 Visitatio in supremis Senatoribus ex calumniis, quibus eos subicit, vitanda ex plurium sententia.
Consilium supremum Castella non visitandum, & nisi ab ipso Rege visitationem non faciendam, Philippus II. censuit, ibid.
Ecclesiasticis cap. 7. ibid.
l. 1. §. his, ff. de offic. praef. prat. ibid.
- 26 Visitatio ea forma, qua utimur Hispan. maxima medela magistratū non in totū Senatum, sed in Senatorum quemcunque, cum opus fuerit, decernenda, ibid.
- 27 Visitatio generalis sapius nocet, quam prodest.
- 28 Regendi & iudicandi muneris difficultas, & periculū.
- 29 Pontificatum, Cardinalatus dignitatem, Regna, & alia munera publica plures renunciarunt.
- 30 Regendi munerum renunciatio exemplis comprobatur.
Exodi cap. 4. ibid.
lib. 1. Regum, cap. 10. ibid.
Episcopatuū ut fugeret mortē Hilamon à Deo petit, ib.
- 31 Iudicandi maximum periculum, & munus iudicium quibus fraudibus subiaceat.
- 32 Magistratus, qui iustitiam validè exhibent inimicos habere, exemplis probatur.
l. 11. tit. 2. l. 2. tit. 18. p. 7. ibid.
- 33 Clemens VII. contra Carol. V. Imp. iratus, & quare.
- 34 Sententiae latae contra aliquos rebellionem excitarunt, & de hoc plura exempla.
- 35 Magistratus & Praelati occisi pro iustitia tutamine. Dementiam qui simularunt, ut munera publica fugerent, ibid.

- l.observare & ff.de curat.furios.ibid.*
- 36 *Deos iratos, quia contra eos iudicium Paridis, ex Virgilio expenditur.*
- 37 *Senatorum dignitas augenda à Principe, ne periculi timore deterreantur.*
Christus Dominus noster damnatus à Pilato ne calumniosè apud Casarem accusaretur, ibid.
Christi innocentiam testatur Tiberius Imperator, & Christo templum erigendum suasit, ibid.
Magistratum honores adaucti ab Imperatore Nerone, & Tiberio, ibid.
Appellantes ad Imperatorem si non obtinebant, pœna pecuniaria multabantur, ibid.
Idem si ad Senatum appellarent decretum, ibid.
Fredericus Rex Sicilia urbem potius perdere maluit, quam ministrum suum notam subire, ibid.
- 38 *Testes qui à Magistratu damnati, vel puniti, non sunt contra eum in visitatione admittendi.*
- 39 *Visitator debet in secreta inquisitione à testibus interrogare, utrum à iudice puniti, vel condemnati, ut integra probatio sit.*
l.9.tit.9 lib.3. Recop. ibid.
Iudicum corruptela ut probetur, ibid.
Testes rei eiusdem criminis admittuntur, ibid.
Testes omni exceptione maiores esse debent in visitatione, ibid.
l. fin. C. de probat. ibid.
Iudices multorum excitant iram, ibid.
cap. qualiter & quando 24. de accusat. ibid.
cap. cum à inuentute, de presumptionibus, ibid.
Inquisitio regulariter fieri non potest, nisi fama precedente, ibid.
Visitatio potest à Principe decerni, etiam non precedente fama excessuum visitandorum, ibid.
- 40 *Magistratus habet pro se iuris presumptionem, ut rectè munere suo fungeretur.*
Presumptio est ut quis rectè munere suo fungatur, & ex causa permissa actum gerat, ibid.
l.2. C. de offic. ciuil. iud. ibid.
Testes esse omni exceptione maiores, debet constare in actis visitationis, ibid.
- 41 *Testes omni exceptione maiores debent esse in iudicio irregulari.*
Visitatio habet formam irregularem iudicii, ibid.
Probatio plena requiritur in syndicato, & visitat. ibid.
l.11. tit.7. lib.3. recop. ibid.
Testes non debent rationem reddere, nisi interrogentur: sunt tamen interrogandi in iudicio syndicatus, ibid.
l. solam, C. de testibus, ibid.
Dolus in iudice non presumitur, & ad illum probandum probationes debent esse perspicua, ibid.
- 42 *Visitator non debet appetere delicta Magistratum, sed illorum accusationes.*
cap. accusatores 3. quest. 5. ibid.
Novella 82. in princ. ibid.
cap. sunt plurimi, 11. q. 1. ibid.
Calumnia solent magis ostendere virum bonum, ibid.
Luca cap. 19. vers. 1. ibid.
- 43 *Testis non admittendus in visitatione, qui contra Magistratus capitula obiecit ut accusator.*
Visitatores an possint in domo sua apponere arcam ubi secretè libelli sine subscriptione mittantur, ibid.
- 44 *Delatores clancularii non debent attendi, nec recipi in visitatione libelli non subscripti.*
cap. inquisitionis, de accusationibus, ibid.
l. ei quidem, C. de accusat. ibid.
l. 1. C. de custodia reorum, ibid.
l. 27. tit. 1. part. 7. ibid.
- 45 *Delatores apud omnes Principes puniti.*
Martialis epigr. 4. amphitheatri explicatur, ibid.
Delatorum supplicia qui retulerint, ibid.
l. 27. & fin. tit. 17. part. 3. ibid.
- l. 21. & 22. tit. 1. part. 7. ibid.*
- 46 *Calumniosi delatores grauissimis pœnis puniendi.*
Syndicatio idem honor finito officio exhibendus, alias faciens iniuriam punietur, ibid.
- 47 *Visitator non debet unius solum, et si probatissimi viri, in sinuationibus indulgere.*
Genesis cap. 39. vers. 19. & text. in cap. cum in iuuentute, de presumptionibus, expenduntur, ibid.
- 48 *Visitatorum versutia in inquisitione notatur.*
l. 1. ff. de dolo, ibid.
l. si duo, in princ. ff. si quis caution. ibid.
l. sed et si hereditas, & interdum, ff. ad exhib. ibid.
Calumniosas exceptiones iudex ex officio repellere debet, ibid.
Visitator non solum excessus, sed Magistratum virtutes debet Principi renunciare, ibid.
l. iustissimos, C. de offic. Rect. Prou. ibid.
Auth. ut indices sine quoquo suffrag. §. illud videlicet, vers. cum liceat eis, ibid.
l. 11. tit. 10. lib. 3. Recop. ibid.
Magistratus boni gratiarum actione apud antiquos solebant honorari, ibid.
l. 1. ff. de iust. & iure, ibid.
Philippi IV. Regis nostri ad consultationem responsio, ib.
- 49 *Visitatores non debent cautelis, & extraordinariis modis uti ad probanda delicta.*
Monitoria Ecclesiarum non decernenda, ut testes in criminalibus deponant, ibid.
cap. qualiter & quando 1. de accus. ibid.
l. iuem apud, §. ait prator, vers. ne quid infamandi, ff. de iniur. ibid.
cap. 1. cum seqq. 6. q. 1. ibid.
Monitoria semper restituenda, nec expedienda ad probandas causas recusationis iudicum, licet ut probetur eorum innocentia, rectè expediuntur, ibid.
- 50 *Visitator non minuat defensiones reorum.*
Veritatem visitator attendat, ibid.
l. illicitas, §. veritas, de offic. Praesid. ibid.
Testis qui deposuerit contra visitatum, an ex eius petitione iurare compellendus, ibid.
l. si quis testibus, C. de testib. ibid.
cap. 3. vers. si quis 4. q. 3. ibid.
l. voluit, l. ubicunque 22. de interrog. action. ibid.
cap. 1. de confessis in 6. ibid.
l. 1. & 2. tit. 7. lib. 4. Recop. ibid.
l. filia amica ff. de aur. & arg. leg. ibid.
Cautela contra visitatorem qui nolebat compellere ad iuramentum testem, qui in visitatione deposuit, ibid.
Calumniatores etiam in visitatione condemnandi.
- 52 *Accusatores falsos Tiberius & Nero condemnarunt.*
Falsa accusationis supplicii plura exempla, ibid.
Calumniantibus pœna mortis, aut exilii irroganda, ibid.
- 53 *Calumnia debet officio iudicis puniri.*
- 54 *Arbitrio non censetur commissum quod iuri repugnat.*
Testibus non credendum facile contra Magistratum, nisi magna probatio concurrat, ibid.
Arbitrium contra sumendum, ibid.
l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. ibid.
Tabellionis fides nisi tribus testibus nõ enervatur, ibid.
l. si quis decurio, C. de falsis, ibid.
Presumptio iuris quando est pro aliquo, pleniores contra eum probationes requiruntur, ibid.
- 55 *Heresis iudicium licet pro fide fauorabile, tres requirit testes ad probandum.*
Periculum ubi maius ibi cautius agendum, ibid.
l. 1. §. sed et si quis, ff. de Carbon. edicto, ibid.
cap. ubi periculum 3. de elect. in 6. ibid.
l. 2. tit. 11. part. 6. ibid.
- 56 *Visitacionis acrior inquisitio, quam in causis fidei in consilio sancta Inquisitionis.*
- 57 *Senatores raro sunt expellendi à Senatu durante visitatione, eo colore, ut liberè fiant probationes.*

- Officialis qui delinquit in officio, non est puniendus pendente inquisitione, *ibid.*
- 58 Suspensio ab officio fieri non potest pro illis quæ ad muneris exercitium non spectant.
l. si aliquid, C. de susceptor. & arcar. lib. 10. *ibid.*
- 59 Senatores de sententiis quas ferunt syndicare non possunt. Index argui non potest de illis quæ eius arbitrio commissæ, *ibid.*
l. 22. tit. 4. lib. 2. Recop. *ibid.*
l. 10. tit. 17. lib. 4. *ibid.*
Subtilitas nimia solet iudicanti nocere, *ibid.*
l. pen. C. ad Trebel. *ibid.*
l. fin. vers. lex etenim, C. de fideic. *ibid.*
- 60 Visitatio non debet extendi ad ea quæ sunt ultra muneris exercitium.
l. 2. C. ubi de ratiociniis, *ibid.*
l. 3. §. eodem modo, l. debet 7. ff. nautæ caupones, *ibid.*
Magistratus non tenetur pro ministris, nisi deliquissent in officiis, *ibid.*
l. si cum exhibuissem 3. §. 1. ff. de public. & vectig. *ibid.*
- 61 Visitatus non videtur in rebus extra officium iudicio irregulari se submittere.
Appellatio quæ in suspensione officialis, & morum correctione locum non habet, admittenda si modus excedatur, *ibid.*
cap. ad nostram 13. de appellat. *ibid.*
l. nulli, C. quorum appellat. non recip. *ibid.*
- 62 Visitator vel index syndicatus non potest procedere contra syndicanum in eis quæ sunt extra muneris exercitium.
Suspendi non potest officialis pendente inquisitione ex illis quæ in officio delinquit, non extra illum, *ibid.*
§. si quis, Instit. de suspect. tut. *ibid.*
l. reus delatus, de muner. & honor. *ibid.*
l. qui de libertate, ff. de liber. caus. *ibid.*
l. reo 41. l. quamuis 45. §. idem, ff. de solut. *ibid.*
Pensonarum duarum vices quis sustinere potest, *ibid.*
l. 3. ff. de offic. consul. *ibid.*
l. tutorem, ff. de his quib. ut indign. *ibid.*
l. miles 75. §. pro parte, ff. de leg. 2. *ibid.*
- 63 Visitationis & syndicatus forma irregularis ratio solum respicit ea quæ pertinent ad officium, non alia, & seq.
l. nemo 188. de reg. iur. *ibid.*
l. qui autem 6. §. præterea ff. quæ in fraud. cred. *ibid.*
l. si Titius 49. ff. de fideiuss. *ibid.*
Avaritia & credulitas in Magistratibus pertinent ad visitationem, ut muneris delicta, *ibid.*
- 64 Tacitus emendatur ex Ludouico Dorleans. Magistratuum administratio à priuatis distinguenda.
l. nulli, C. quorum appel. non recip. *ibid.*
Episcopus potest visitare, & punire regularem qui habet curam animarum, in eis quæ ad illum spectant, *ibid.*
Regularis extra sacramentorum administrationem delinquens, non ab Episcopo, sed à suis superioribus puniendus, *ibid.*
Libris visitationis solum creditur in eis quæ pertinent ad visitationem, *ibid.*
Fideiussor syndicatus solum tenetur pro gestis à iudice in officio, non pro aliis, *ibid.*
- 65 Visitatio non debet extendi ad delicta, quæ ut priuatus index fecit, ut stuprum, adulterium, nisi officij prætextu fierent.
Aragonum fori explicantur, tit. de la enquesta de Iusticia de Aragon. *ibid.*
Aragones prudenter inquisitionem contra iudicem extendunt ad ea quæ ultra officium fiunt, *ibid.*
- 66 Visitator non debet obiicere magistratibus lusus & leuia laxamenta quæ muneris auctoritatem non laedunt, *ibid.*
Saltationes apud Romanos à Seneca improbantur, *ibid.*
Senatori indecens tripudiare in saltationibus, *ibid.*
- 67 Actio civilis quæ datur pro interesse, non facit præiudicium causa criminali sed utraque concurreret.
l. sepulchri 6. ff. de sepul. viol. *ibid.*
l. unic. C. quando civil. actio, *ibid.*
- 68 Stuprum non publicum iudicium est, sed priuatum.
l. 1. ff. de public. iud. *ibid.*
cap. 1. de adulteriis, *ibid.*
- 69 Accusator iudicis officium præoccupat, & nisi accusator colludat, iudicis officium locum non habet.
l. pen. ff. de public. iudiciis, *ibid.*
- 70 Actionum concursus Doctores qui explicarunt.
- 71 Actiones plures ad idem ex eadem origine non concurrunt, sed una eligenda.
l. ult. §. fin. de fideiussor. *ibid.*
Actiones plures pro eadem re possunt concurrere, cum ex diuersis causis procedunt, *ibid.*
Actiones concurrunt quando etsi nascantur ex eodem facto, tamen ad finem diuersum tendunt, *ibid.*
Actio rei persecutoria non concurrat, *ibid.*
- 72 Cum pænali quæ respicit rem, secus quoad pœnam: Actiones plures pœnales, vel mixta, *ibid.*
- 73 Ex eodem facto concurrere non possunt, nisi in alio plus comprehendatur, quàm in altera.
l. plura delicta 53. de oblig. & act. *ibid.* & 75.
l. nunquam 130. de reg. iur. *ibid.*
- 74 l. seruum 34. §. fin. de oblig. & act. defenditur sine emendatione, & conciliatur cum l. 7. §. ult. ff. commodati.
l. sed etsi ex causa 47 ff. pro socio, §. ubi autem, Instit. de act. *ibid.*
l. 41. tit. 4. lib. 2. Recop. n. 77. tit. 2. & 3. p. 3. *ibid.*
l. 3. tit. 7. lib. 3. Recop. *ibid.*
Verbum demanda ad civilem actionem referendum, *ibid.*
- 75 Civile iudicium dicendum quod respicit partis interesse, licet et criminaliter agatur.

Q V Æ S T I O.

In visitatione generali Magistratum, vel priuato syndicato si antea aduersus iudicem accusatio instituta de eis, quæ ad muneris iudiciarij exercitium non spectant, utrum iudicio irregulari, & secreta inquisitione possit procedi aduersus Magistratum, vel ille intendere, ut in publico, & regulari iudicio ea causa discutatur.

T primò tam in iudicio irregulari, & secreta inquisitione, quàm in publico & regulari, posse aduersus iudicem procedi, probatur, quia ex quacumque iniuria duplex oritur actio, alia civilis, altera criminalis, §. in summa, Instit. de iniuriis, l. 7. §. 1. & §. posse, l. constitutio 37. ad finem, l. de iniuria 45. Digestis eodem tit. l. fin. Cod. eodem, & comprobatur l. 21. tit. 9. parte 7. ex Bart. Alberico, Angelo, Salic. Anton. Gomez 3. variarum, c. 6. n. 7. ex Brissonio, Iul. Claro, Paz, & aliis D. Pichardus dict. §. in summa, per totum, ex ratione textus in l. locatio, §. quod illicitè, ff. de public. & vectig. alibi, alterum enim utilitas priuatorum, alterum vigor publicæ disciplina postulat, quasi iniuria quam muneris, & Reipublicæ inferret Magistratus ex cuiusque ciuis damno non æquo compensetur, si ciui, & alteri priuato cuiuscumque solum rependeretur.

Sunt enim acerbius vindicanda quæ ex Magistratibus committuntur, illi enim qui subditis exemplum virtutis præbere debent, nequiori facto delinquere censentur, & maiori pœna digni existimandi; nam ut habetur in sacra pagina, Matthæi cap. 3. vers. 13. ibi. Quod si sal euauerit, in quo salietur, & grauiori pœna esse in magistratum, quàm in hominem priuatum animaduertendum

tendum, argum. cap. homo Christianus, 40. distinct. l. presbyteri, C. de Episc. & Cler. Bart. in l. quidam, & ibi Doctores, ff. de pœnis, Dulcerus de syndicato, in princ. n. 86. Crauetta conf. 168. n. 8. Gracharius conf. 1. n. 49. & ex Iunen. & aliis Tiraquel. de nobilitate cap. 20. num. 116. cum seq. & de pœn. temper caus. 31. n. 19. & 20. Mastil. de Magistratibus lib. 1. cap. 2. num. 39. & 40. vbi ex Cicerone, Xenophonte, Carolo de Tapia, & aliis probat Simanc. de republica, lib. 6. c. 14. & quæ ex aliis tradit Annæus Robertus lib. 1. rerum iudicatarum, cap. 4. ad finem, idque salubre esse Reipublicæ ex Politicis probarunt. Orosius lib. 7. de reg. instit. Simancas lib. 7. de Reipublica, cap. 24. num. 9. Bobadilla lib. 5. cap. 1. num. 15. Nicolaus Bellius de statu politico, lib. 1. discursu 51. Chokier lib. 1. aphorismor. politic. cap. 3. Adamus Contzen. lib. 2. politic. cap. tertio, §. 2. & causæ syndicatus antea ad iurisdictionem Episcoporum pertinebant, quasi magis illi iustitia & religione præcellerent, l. 1. ad finem, C. ut omnes iud. tam civil. quamuis recessisse ab aula, ex Baldo, & aliis tradit Gratianus 1. tomo disceptationum forensium, cap. 149. n. 51. & maiori pœna digni, quasi non tantum admissio scelere noceant Magistratus, vetum etiam improbo sceleris ex impto.

3 Vnde rectius iudicium duplex circa illorum iniurias instituendum, aliud civile priuatorum damnis faciendis, aliud publicum abiecti muneris iniuriæ vindicandæ, cum & damnum passo competat actio pro iniuria ipsi irrogata, d. §. quod illicitè, & cuiuslibet de populo (in cuius locum iudicis officium subrogatur, argumento l. 2. C. de abolit. crimin.) agere conceditur, l. 3. §. hoc interdictum, de liber. hom. exhib. & in ipsis causis quæ omnino respiciunt priuatam vilitatem, diuersa iudicia solere concedi, denorat l. prator edixit, §. 1. l. quod Senatuscons. ff. de iniuriis, vbi si de iniuria atroci fuerit criminaliter & priuatim actum, adhuc poterit agi lege Aquilia ad damnum, & è conuerso, quia iniuriarum actio respicit contumeliam, non damnum, quod utique lege Aquilia sarcendum, l. item apud Labeonem, §. si quis seruos, ff. de iniuriis, ex Azone, & Bart. notauit Greg. Lopez in l. 21. tit. 9. part. 7.

4 Et cum priuatum iudicium à parte institutum, vt quod illius interesse consequeretur, non respiciat ius publicum, meritò illud adhuc relinqui oportet, vt secreta inquisitione probetur & discutiatur, exemplo actionum; nam quoties in iure variæ & plures ex eodem facto oriri possunt, in altera relinquitur quod in alia non comprehensum, & vtraque agi potest, leg. 1. Dig. arbor. furt. casar. l. & an eadem, §. actiones, Dig. de except. rei indicata, l. rei communis 45. ff. pro socio, l. non est nouum 10. l. pradia 28. Dig. de action. empr. l. item illa 18. §. vetus, Dig. de constit. pecunia, l. si pro fure 7. §. 1. ff. de condict. furt. l. 2. §. 1. illis verbis, & altera alteram non tollit, ff. de tut. & rat. distrabendis, l. is qui Stichum, l. nunquam 60. ff. de obligat. & action. l. 2. §. 1. ff. de priuat. delictis, & noto text. qui ex vno facto plures tribuit actiones, & omnibus experiri concedit, etsi maximè à Iuriconsultis agitatum fuisset, ex l. cum ex vno 32. ff. de oblig. & act.

5 Secundò & in eadem syndicatus quæstione videtur pro hac sententia aperta decisio l. 41. tit. 4. lib. 2. Recopilation. vbi iudicibus syndicatus aperte iubetur, vt quamuis iudicium & actio ab offenso, vel damnum passo institueretur, adhuc in secreta inquisitione procedant, & de eadem, re non obstante publica & regulari iudicij discussione sententiam ferant. Nota verba, Mandamos que de aqui adelante los Inezos de residencia sentencien los casos de la secreta, aunque sobre alguno de ellos se aya puesto demanda publica. Et speciale id esse in hoc syndicatus iudicio, quasi iudici de causa criminali pecuniaria cognoscere permittatur, & damnum parti sarciri, quod aliàs non licet, l. solemus, §. latrunculator, de ind. & ex Innoc. Bald. Amadeo de synd. & aliis tenuit Bobad.

lib. 5. c. 1. n. 218. & ex d. l. 41. probauit Azeue in l. 13. tit. 7. n. 7. lib. 3. Recop. vbi capit cautelam Auilehij de syndicatorum, c. quarto, glossa prima num. 11. qui ex Amadeo consuluit syndicando, si ex secreta inquisitione aliquas culpas pertinesceret, tunc faceret porrigi petitionem per aliquem suum amicum, qui eas actione, vel accusatione comprehendat, vt ita ab illo causa præuenta reliqui malignantes excludantur.

6 Verum cum nostra lege caueatur capitula, quæ inquisitione & secretis probationibus contra iudicem extiterint, in syndicatus irregulari iudicio diffinienda, quamuis iudicium publicum & accusatio intendatur, meritò eludenda cautela, etenim cum inquisitionis iudicium procedat, si de hac præuaricatione liqueret, potest iudex syndicator dolosum accusatorem repellere, imò & ab inquisitione quocumque casu desistere non tenetur, vt ibi probat Azeued. nam cum suspicio collusionis fieret, non obstante accusatione poterit inquisitionem iudex persequi, argum. l. 1. & l. præuaricationis, ff. de præuaricat. & colligi videtur expressè l. penult. tit. 16 p. 7. quæ prædicta cautela improbat, facit glossa in l. si quis, §. idem verò admittendum, ff. de accusation. ibi, Si tamen alio crimine postuletur, ab eodem qui alio crimine eum calumniatus sit, puto non facile admittendum eum qui semel calumniatus sit, cui adde l. 20. ad fin. tit. 22. p. 3. vbi Greg. Lop. gloss. 27.

7 Sed contraria sententia, vt in hoc casu in visitationis iudicio, vel syndicatus, non possit ex secreta inquisitione aduersus iudicem procedi in eo quod muneris executum non respicit, & ante syndicatum actio vel accusatio ab eo, qui iniuriam passus, institueretur, probatur primò argum. l. plura 52. ff. de obligat. & action. ibi, quamuis ex eodem facto plura delicta in eadē re plures admittant actiones, non posse omnibus, vt probatum est: nã S. C. antiquitus cautum ne quis ob idem crimen pluribus legibus reus fieret, l. Senatus 14. ff. de accusat. & de eodem debito sæpius non quærendum, l. penult. in fine, ff. nauta, caup. l. sanctio legū 41. ff. de pœnis, ibi, neque sanè verosimile est delictum vnum eadē lege variis estimationibus coerceri, & iuuant verba textus in d. l. Prator edixit, §. 1. de iniuriis, ibi, rectius igitur fecerit, si huiusmodi actionē non dederit, c. at si Clerici, §. de adulteriis, de iudicis, c. de his criminibus, de accus. l. 12. l. 21. tit. 1. part. 7. & ibi Gregor. Lopez gloss. 3. ex Bossio, Ant. Gomezio, Menchaca, & Iulio Claro, in terminis syndicatus Bobadil. lib. 5. cap. 2. n. 22. inde iura quæ etsi ex vno facto plures actionum species nascantur, tantum vnā eligendam suadent, l. quod in heredē, §. erigere, ff. de trib. act. l. in delictis 4. §. si detracta, ff. de noxalibus, l. nemo 4. §. quoties, de reg. iur. idque etiam si ex eodem facto actio merè civilis rei persecutoria concedatur, & actio mixta, quæ pœnæ vindictam etiam respiciat, l. si à domino 36. §. si possessor, ff. de petit. heredit. l. non solum 13. cum lege sequent. de rei vindicat. vbi ex Labeonis sententia cauere debet petitor, qui altera egerit actione, alia non acturum, de quo nota textum in l. unde queritur 7. §. 1. ff. mandati, ibi, æquissimum est commodati agendo remittat actionē, leg. in rebus 18. §. 1. eodem titulo, eis verbis, sed si qua earum actum fuerit, alia tollitur, l. sed etsi is 18. ff. ad leg. Aquil. ibi, sed alterutra contentus esse debet actor, leg. si vulneratus 43. ff. locati, l. si colonus 9. ff. arb. furt. casarum.

8 Ex quo sicut in iure prohibetur plures actiones ex eodem facto simul exerceri, ita non debet ex iniuria alicui à iudice, vel priuato illata publica accusatio aduersus eum institui, & amplius inquisitionis irregulari iudicio onerari, præsertim cum ante syndicatum, vel visitationem lis instituta, quæ licet à supremis iudicibus ad syndicatum remitteretur, & iudici syndicatori commissa esset, eodem modo committi videretur, vt iudicium Institutum erat; nam quamuis Princeps, & eius supremus Senatus rectè possit mutare iudicem, qui inceperit de causa cognoscere, tamen essentiam & naturam

turam iudicii, ex quo parti ius quæsitum, non velle eos mutare certum est, quia Princeps nunquam creditur præiudicare, nec in minimo, & quando constitit præiudicium inferre voluisse, in minimo potius, quam in maximo interpretandum, argum. l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico, iunctis quæ ex Baldo, Curtio iuniori, Decio, Neuizano, & aliis tradit Menoch. lib. 2. præsumpt. 9 n. 5. & videnda quæ notavit lib. 4. præf. 4. n. 4. cui adde Barbof. in l. 2. §. legatis, num. 101. ff. de iudic. quæ etiam præsumptio magis supremos eius Consiliarios comprehendit, l. 1. ff. de offic. præfect. prætor. ultra plura quæ à Doctoribus passim, ut pro quocunque iudice sit præsumendum, Navarrete discursu politico 3.

9 Princeps quippe nunquam læderet ius tertii pro alterius vilitate, & magnum iudici infertur præiudicium si iudicium regulare, & publicum ad irregulare & inquisitionis secretæ extraordinarium tramitem protraheretur, ut statim notavimus, iudicium verò ita ut cœptum finiri oportet, nec aliam naturam induere in litigatoris iniuriam, l. vbi cœptum, vbi communiter omnes, ff. de iud. & ex Phil. Francho Tuschus tom. 4. verb. iudicium, concl. 487. n. 9. pluribus Surd. conf. 57. n. 7. cum sequent. maxime num. 14. vbi statuit, ut quamvis iudicium ab vno iudice cœptum debeat finiri ab alio, qui eius loco subrogatur, suam debet retinere naturam; quia etsi iudex mutetur, neque iudicium, neque instantia mutatur.

10 Sed etsi accusator qui prius iudicium instituit, ab initio crimine ab accusatione desisteret, adhuc non poterit variari iudicium; nam accusationis semel institutæ natura in præiudicium rei non potest mutari, ut notatur in l. edita actio, C. de edendo, Iason in §. ex maleficiis, num. 69. de act. Antonius Gomez, & Auilesius, quos refert, & sequitur Bobadilla lib. 5. cap. 2. num. 23. & quantumvis propter accusationis desistentiam in eius locum iudicis officium subrogetur, leg. 2. de abolit. & notatur in l. penultima, de publicis iudiciis, id locum habet, ut secundum naturam iudicii procedat, non verò ex regulari & publico in secretum & irregulare transfundatur, Bartolus communiter receptus in leg. eum qui, §. qui iniuriarum, ff. si quis caut. Alexand. in l. quod iussit, vers. diligenter nota, de re iudicat. quem sequitur Antonius Gabriel lib. 6. communium opinionum, tit. de regulis iuris, conf. 2. num. 52. & Bartol. consil. 187. inde infert, ut si primus iudex, cui fuit causa commissa, debuit summarie procedere, non poterit secundo loco subrogatus iudicii naturam mutare, neque admittere appellationem, si fuit causa remota appellatione commissa. Felinus in cap. cum dilecta, 7. ampliatione de rescriptis, pluribus exornat Surd. dict. conf. 57. per totum, & ita officium iudicis quod succedit loco patris, Hieronymus Leon in responso iuris post decis. 210. num. 120. eandem qualitatem iudicii quam accusator intenderat, sequi debet virtute subrogationis, quæ ad eum operatur, ut juxta aliquorum sententiam in iudicibus ordinariis, si iudex succumbat, tenetur ut accusator, & veluti talis plectendus. Trevisanus lib. 2. decisione 11. num. 13. & 14. Montanel ad Olibanum tom. 2. de actionibus, lib. 1. c. 14. n. 61. cui adde quod de expensarum condemnatione iudici faciendâ, quando reus inquisitus absolueretur, ex Cino, & Baldo tradit Bertachinus in repertorio, verb. Index punitur, vers. 73.

11 Ex quo cum de ea re ad iudicium publicum fuerit peruentum accusatione instituta ante syndicatum, vel visitationem, non poterit in illa separatim eadem causa prosequi; nam sunt omnino diuersa iudicia, accusatio respicit iudicium publicum, & regulare; syndicatus verò & visitatio secretum & extraordinarium: etenim iudicii semel cœpti forma non mutanda, l. penult. ff. iud. solu. & ex mente Aristotelis notat Alciat. lib. 1. Pærrergon, cap. 17. consentit Marta de iurisdic. 4. p. cap. 177. n. 3. dum tradit intentato vno iudicio velut ordinario, non posse variari ad executium.

Larrea Decis. Granat. Pars 11.

Secundò in terminis syndicatus, huic sententiæ suffragari videtur Auilef. de iudic. syndicat. cap. 3. gloss. 1. num. 11. & 12. subiungo eius verba ibi: Ex qua sumitur practica hodierna, quam iudices syndicatus habent, quia si ex dicta inquisitione secreta resultant aliqua culpa contra iudicem, vel officiales, & est petitio publica per aliquem querelantem, data sententia dicta secreta inquisitionis, remittunt dictas culpas ad illas causas publicas, ut in illis super eis publicis causis possint pronunciare sic plures elidunt condemnationem faciendam ex ipsa inquisitione secreta, quod nota, qua practica quoque procedit ex dictis Bart. in l. si maritus, §. si autem extraneus, ff. ad legem Iul. de adulteriis, verb. vult, vbi tenet quod inquisitio cessat superueniente accusatore ante sententiam latam, de quo vide Montal. in l. 15. tit. 29. lib. 4. fori. Hæc ille.

Cui addendum, inquisitionem formari non posse vbi fuerit accusator, qui si voluerit accusare, inquisitioni locus non erit, neque iudex poterit ad eam procedere antequam id inquirat ab iniuriato, glossa penult. in cap. si à plebe, 2. quæst. 4. Baldus in l. si magnum, Cod. qui accusare non possunt. Hippolytus de Marfil. volum. 1. cons. 35. n. 3. & 7. cons. 40. n. 9. & cons. 48. n. 13. & 32. nam inquisitio ut remedium extraordinarium excluditur per querelam quæ est ordinarium, ut ex communi Doctorum sententia tradit Bertachinus verb. Inquisitio, vers. 90. Marañta de ordin. iud. 6. part. de inquisitione, n. 38. Azueved. in l. 13. n. 6. tit. 7. lib. 3. Recop. Barbof. in l. si quis posteaquam 7. n. 84. de iudic.

Hæc igitur questione in Senatu discussa, ego censui, & obtinui, nullo modo potuisse ex secreta inquisitione syndicatus irregulari iudicio Magistratus puniri de illis quæ ad muneris exercitium non pertinent, & de quibus in aure syndicatum accusatio publica instituta, ut de concubinato, aut stupro cum ea, qua litæ non habuit (qui erat questionis casus) sed ad publicam discussionem eius rei iudicium remittendæ.

Quæ sententia ut rectius intelligatur, & via sternatur nostri suffragii diuidendi rationi de syndicato iudicium, quem refert visitatio Senatorum, nonnulla prænotanda.

Et primò visitare, nihil aliud est, quam excessus inquirere, & inquisitos emendare, ad obligationis & muneris obseruantiam reducere, Barbosa de offic. Episc. 3. p. allegat. 73. num. 1. ex iure diuino originem sumere, iuxta illud Lucæ cap. 16. redde rationem villicationis tuæ: habetur cap. qualiter, & quando 2. de accusat. & firmat Samuelis factum, de quo lib. 1. Reg. cap. 12. vbi à populo interrogauit de muneris administratione, & an essent querelæ ut sarciret, vtilissimum quidem antidotum esse Reipublicæ, ut mederi valeat iniuriis Ministratum, in facta illorum, & officiorum exercitium examine diligenti inquirere, quod ex Amadeo, Simanca, Bobadil. à quo omnia transcripsit, notavit Gabriel Berat. in speculo visitationis, cap. 1. per totum, ultra quæ & notata ab eis quos refert, ego nonnulla censeo animaduertenda, quæ prædicti, & Bobadil. qui omnia ferè cumu- lauit lib. 5. cap. 1. per totum, non adduxit, & de syndicato, visitatione, & inquisitione ultra prædictos egerunt plures post antiquiores, quos referunt Amadeus, Dulcetius, Cataldinus, & Paris de Puteo, qui latissime omnes cumulat, Auilesius etiam, & Auendaño peculiarem tractatum de syndicato ediderunt, Simancas in Catholicis institutionibus, tit. 41. num. 27. Sesse post tractatum de inhibit. tractatu de syndicato, Camillus Borellus de Magistratibus, lib. 1. cap. 14. & 16. Mastri. lib. 6. cap. 1. Raudensis conf. 49. per totum, Franciscus Matcus 1. part. decis. 653. & 654. Marius Muta in cap. Regni Sicilia, 3. tom. cap. 7. n. 101. Paz in praxi, 8. p. in proem. num. 9. & quæ ex Bartolo, Baldo, Decio, Romano, Guillelmo de Cuneo, Iulio Claro, & aliis notavit Tuschus practicar. lit. 5. conclus. 273. cum duobus sequentibus, Monteroso in praxi, tractatu 9. Scaccia de appellat. 9. 19. remedio 4. nouissime D. Valenzuela 2. tomo, consilia 155. num. 59. vbi agit de visitatione Senatorum, & eius irregulari

irregulari iudicio, de quo plura tradiderunt Redinus *de maiestate Principis, verbo sed etiam per legitimos tramites*, ex n. 147. Auendaño *de exequendis mandat. prima parte, cap. 2. n. 5.* Raudensis *consil. 56. per tot. 1.* Boffius *in praxi, tit. de carcer. fideiuss. commit. idem Borrellus de praestantia Regis Catholici, cap. 21. n. 40.* & idem Mastrillus *lib. 2. de Magistratibus, cap. 2. ex n. 34. & lib. 6. c. 2. cum sequent.* Nicolaus Billus *de statu Politico, Adamus Contzen. lib. 7. Politica, c. 9.* Zipæus *in tract. de Magistratibus, lib. 3. cap. 1. num. 7.* & an Clerici qui Magistratum saecularem subeunt, possint visitari, egerunt Guillelmus Benedictus *in cap. Raynutius, verb. & uxorem, decis. 2. n. 155.* Couarr. Iulius Clarus, & plures quos refert Borellus *de praestantia Regis Catholici, c. 71. n. 35.* Cenedo *collectaneo ad decretum 37.* Farinac. *in praxi crim. 2. tom. tit. de inquisitione, q. 8. n. 98.* Berat. *in speculo visitationis c. 3. n. 44.* Bobadilla *lib. 2. Politica cap. 18. num. 99.* Marta *ne iurisdict. 4. p. centur. 2. casu 127.* & plures quos refert Barbosa *in collectan. ad cap. sacerdotibus 2. n. 4. ne Clerici, vel Monachi, Ioan. Nauclerus in Monarchia Gallia 3. p. lib. 4.*

16 Hæc igitur inquisitio quæ aduersus iudices fit, et si pluries à nostris Regibus Castellæ prouisa, eiusque vestigia extant *in l. 135. styli, l. 6. tit. 4. l. 6. tit. 7. parte 3. l. 1. & toto tit. 8. lib. 3. R. copil.* tamen hoc irregulare iudicium, quo hodie vimur, vt secretè de Magistratibus inquitur, & sine copia testium capitula sola culparum exhibeantur syndicanis, vt ab eis possint exonerari, originem habuit à regno Aragonum, vbi iudicium *enquesta* dictam, quo maiorum Magistratum excessus inquiruntur, & absque plenaria causæ discussione solum per inquisitionem proceditur, de quo memoratur ex nostris Ludouicus Babia *in quarta parte historia Pontific. in vita Clem. VIII. cap. 13.* idque pactione Regis, & subditorum, à principio Regni constitutum tradit, vt irregulariter aduersus ministros procederetur, à reliquis foris exceptum, & Hieronymus Zurita insignis Aragonum Historiographus mentionem facit huius inquisitionis aduersus iustitiam Aragoniæ, & supremum eius Regni Magistratum, & à temporibus Inici Aristæ inductum, & contra alios Magistratus legibus, & consuetudinibus eorum Regnorum antiquissimam esse testatur *lib. 10. cap. 32. lib. 14. cap. 35. & 52. & lib. 15. cap. 56. & lib. 17. cap. 30.* vbi de nimis rigorosa forma huius iudicij agit, & antea *lib. 7. cap. 65.* notauit constitutionibus generalibus Cathalonix dici *hazer taula los luezes*, idemque syndicatui subiici, & muneris rationem reddere, & syndicanes dicuntur *los luezes de taula*, & ex titulo *de iudicibus de taula*, probat Berat. *in speculo visitat. cap. 3. n. 15. cum seqq.*

17 Sed anno 1343. à tempore Iacobi Regis, qui Maioricam insulam ab infidelibus expugnauit, id apud illius incolam visitatum, & à Petro I V. Rege in eius regni & insularum aggressionem specialiter concessum, ne Magistratum munera extraneis concederentur, & qui obtinerent, post duos annos syndicatui subiacerent, notat Zurita *dicto cap. 65.* adstrictiorque forma adhibita. Nam cum Iacobus expugnator, & Petrus cognomine Magnus, & Alphonsus III. Reges Aragonum cum subditi fori immunitatum tenacissimi discuterent, ne contra aliquem ex officio inquisitio fieret, & ad poenam capitalem aduersus quemquam non procederetur, nisi cum iustitiæ Aragonum assensu, & Magnatum Regni consilio, ex quo discordiæ excitatæ, & periculossimæ seditiones exortæ, vt nomine vnionis totum ferè Regnum tumultuaret, tradit Zurita *lib. 3. annalium, cap. 56.* adeoque pro immunitatum tutamine libertatis prætextu prorumperent, vt vellent Aragonum Reges aulicos suos, domesticos & Consiliarios publicos ad ipsorum nutum & voluntatem eligere teneri, Alphonsus III. constanter respondit aulicos suos & ministros à forma & prærogatiua fori semper exci-

piendos, ipsumque ex arbitrio & voluntate sua eligere, & de illis disponere vt vellet posse: tradit idem Zurita *lib. 4. cap. 79.* ex quo ingens eius Regni sæpius turbatio exorta; nam plures Magnates vnione facta, prætextu tuendæ suæ libertatis, cui facile semper adherent populares, multoties Reges quodammodo coegerunt, vt plura eis concederent, & vnionis priuilegia confirmarent, & comitiis generalibus ea decerni parerentur, quæ à subditis vnionis nomine decreta forent, vsquequod post magna dissidia, potiùs ciuilia bella, cum Rex Petrus IV. ann. 1348. generalia comitia totius Regni Cæsar augustæ celebraret, omnia priuilegia vnionis, quæ antea ab ipso, & aliis Regibus renuentibus, & ferè coactis concessa & confirmata in totum abolita fuerunt, instrumentis rescissis, & Rex ipse ardenti spiritu pugiunculo, quo semper utebatur, properans scindere priuilegium manum suam vulneravit, & cum ex scissura sanguis appareret, alacris edixit priuilegia, quæ tanti fuerant, sanguine suo esse rescindenda, vt refert idem Zurita *lib. 8. annal. cap. 32.* de quo videndus etiam ille *cod. lib. cap. 10. 12. 15. 17. & 26.*

Vnione igitur in totum deleta, Reges suos Aulicos, fatulos, & ministros, vt libuit eligere, & in eorum mores & facta ex officio cum vellent inquirere consueuerunt, & in Aragonia irregulariter contra officiales & ministros inquirere visitatum fuit, vt constat ex *foro primo & secundo, tit. de la inquisicion, & per forum 1. titulo de officio delegati, ex Bardaxi probat Ioseph. Sesse post tractatum de inhibitione, in responso syndicanus, n. 35.* Berat. *in speculo visitationis, vbi supra: cum autem postea Rex Ferdinandus Catholicus per matrimonium Excellentissimæ Elizabethæ Castellæ Infantis postea Reginae, horum Regnorum Castellæ & Aragonum incorporatio fieret, cœpit de Magistratibus superioribus inquiri, & visitationes à Regno Aragonum in Castellam induxisse Ferdinandum Regem, eaque maximè vsum fuisse Philippum II. ad Magistratum affectus continendos, tradit Antonius de Herrera, generalis Historiographus Indiatum Occidentalium *decade 5. lib. 5. cap. 5.* dum visitationis audientiæ insulæ Hispaniæ, vulgò S. Dominici, vbi primus earum Regionum Senatus mentionem fecit, & visitationes generales populorum refert *decade 5. lib. 9. c. 1.* quod antea in syndicationibus Iudicum ordinariorum legibus nostris statutum, *l. 14. l. 16. l. 18. tit. 7. lib. 3. Recopilat. l. 41. tit. 4. lib. 4. Recopilat.* & quæ ibi Azeued. Bobad. *lib. 5. c. 1. & 2.* vbi plura cumulat, & omnes quos supra de visitatione retulimus, plura congerunt.*

Illud autem ad Senatores, Consiliarios, & eorum 19 officiales extensum, diuersa equidem forma; nam etiam si iure partitarum inquisitio secreta de delictis fieri consuevit, & ad id Reges nostri iudices qui perquirerent, vnde *pesquisidores* dicti, mittere solerent, de quibus *toto tit. 17. part. 3.* tamen etsi ab initio inquisitio secreta fieret, postea tamen publicabatur, *leg. 9. d. tit. 17.* & quamuis in syndicatu Iudicum in secreta inquisitione testes recipiebantur, neque publicantur, sed solum syndicatis culparum quæ ex probationibus resultant, copia daretur syndicanis, ipse tamen iudex syndicatus sententiam profert, à qua qui syndicatur, appellat, & ad supremum iudicium causa deuoluta ibi discutitur, & iterum sententia profertur iuxta formam syndicanis, quam referens tradit Bobadilla *dict. lib. 5. cap. 1. per tot.* at verò apud nos visitatores generales, qui Cancellariis, Audientiis, & illis ministris visitandis prouidentur, nisi specialiter eis concessum, iudicare non possunt, & solum probationes respiciunt, & inquirunt de moribus & factis ministrorum, & ex inquisitione culpas quæ probatæ, visitandis renuntiant, vt ab eis se compurgare valeant, & termino dato, quo probationes in reuelationem culparum admittantur, processum ad Principem, & eius supremum Tribunal,

ex quo decreta visitatio, remittunt, ut iuxta cuiusque rei qualitatem sententiæ proferantur, à quibus nullus neque reuisionis, aut supplicationis recursus est, etiam si officij interdictio fiat. Mastrillus, Gabriel Berat. *vbi proxime*, Gratian. *decis.* 188. Bobadill. *suprà*, num. 1. quamvis regulariter appellatio locum habeat à suspensione, vel officij interdictione, D. Salgado 3. *part. cap.* 8. & posthæc scripta vidi commentaria, quæ doctissimus noster D. Ioannes de Solorzano edenda parat, *tom.* 2. *de iure Indiarum*, lib. 4. vbi duobus capitibus peculiarem tractatum, & eruditissimum de Magistratum visitatione facit, & quomodo istæ visitationes in supremo Consilio celeriter expediendæ, vide *l.* 36. *tit.* 4. *lib.* 2. *Recopil.*

20 Id equidem Rex Catholicus Ferdinandus, qui & Cancellarias ad meliorem statum formauit; nam etsi antea à Ioanne I. & II. institutæ erant, & à tempore Regis Ferdinandi I. sacrum Cõsiliũ ex duodecim viris legum peritis originem habuit, iuxta quod notauit Zamalloa *in compend. Historia Hispan.* lib. 13. c. 4. tamen à Rege Catholico Cancellariarum termini distincti, & causæ designatæ, quæ in his terminandæ, *l.* 1. & 2. & *l.* 10. *tit.* 5. *lib.* 2. *Recop.* ille quidem vt in suo Aragonum Regno de iudicibus inquiri cognouerat (vt præter suprà relatos Hieron. Blancas *in comment. Regni Aragon. cap. de Magistr. iust. Arag. potest. pag.* 346.) ita de nostris Senatoribus inquisitionem in Castella facere consuevit prædicta forma irregulari, quæ figuram iudicij, & sententiam respicit, etsi iam diu tempore Regis Alphonsi in Legionibus, Henrici II. & Ioannis I. leges latæ, vt in Regnis visitatores per omnes prouincias, & vbes mitterentur, qui de gestis à prætoribus ciuitatum, & iudicibus aliis & ministris inquirerent, & illorum facta, & quo iure circa iustitiæ administrationem procedant, Regi nostro insinuent, *l.* 1. 2. 3. *tit.* 8. *lib.* 3. *Recop.* quod & Romani in prouinciis antea fecerant, iuxta illud Cornelij Taciti *lib.* 15. *annalium*, ibi: *Olim quidem non modò Prætor, aut Consul, sed priuati etiam mittebantur, qui prouincias uisarent, & quid de cuiusque obsequio uideretur, referrent, trepidabantque gentes de æstimatione singulorum.*

21 Itaque quasi posset Rex quos aulicos in suum admitteret seruitium secretè inquirendo, de illorum moribus & excessibus ab aula repellere, absque eo quod iudicium formaret plenarium, neque in causa ordine iudicario procedere teneatur (quod valdè tenaciter Reges Aragonum sibi reseruatũ esse voluerunt, & ultra foros suos aulicos, & Consiliarios eligere, & in eos inquirere de munerum exercitio pro arbitrio potuisse) idèò Ferdinandus Catholicus hanc irregularem iudicij formam, vel potiùs inquisitionem contra Magistratus facere consuevit, & quamvis pro causis Religionis & fidei, quæ omnibus fauorabiliores, & maioribus priuilegiis condonandæ, argum. *l. sunt persona, ff. de relig. & sumpt. funer.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumptione* 84. n. 1. Gratianus *tom.* 5. *disceptatione* 977. n. 22. instituit tribunal sanctæ Inquisitionis, à quo etsi processus acta non publicantur, tamen sine nomine testium copia eius, quod testimonio edixerunt, reo datur, vt contra possit probare, & se defendere; tamen in visitatione iudicium acerbiùs agitur, & duriùs cum eis, quia neque dicta etiam absque testium nomine publicantur, sed solum culpæ contra ipsos probatæ, & capitula referuntur, & notificantur, id quippe solum ne videantur inauditi condemnari, sed ferè eodem modo cum eis agitur; quippe si non cognouerit syndicus tempus, locum & circumstantias eius, quod culpæ refertur, & qua forma, & modo à testibus deponatur, non poterit se excusare, & defendere, quæ forma inquisitionis ex iudicio Mastrilli *de Magistr. lib.* 6. *cap.* 1. n. 15. nimis acris, & rigore plena est, quandoquidem testes hoc prætextu facilius ad deponenda falsa inuitantur, & calumniis Magistratibus inferendis occasione oblata, eorum defensiones minuuntur, cum ignorent quando, & à quibus sit dictum, ne-

que ad obiecta respondere congruè possint, iuxta normam textus *in cap. qualiter & quando, el.* 2. §. *debet esse, de accusat.* vbi Felin. 2. *notab.* Paul. de Castro *in l. si se apud quem, n.* 5. *C. de edendo*, & ex Baldo, lafone, Homodeo, & aliis probat Mastrillus num. 17. iudicem teneri inquisito tradere copiam inquisitionis, & omnium actuum contra eum.

Et ultra numerosam supellectilem, quam ex iuris interpretibus in hoc desumere posses, ego in huius irregularis inquisitionis acerbiteriam solum quod nullus alius ad hoc notauit, tibi offero, quod ex Chronica Regis Petri Castellæ constat, vbi etiam Henrici II. fratris, & istius filij Ioannis I. historiæ continentur; in huius enim anno regni 12. c. 7. & 8. refertur Leonoram sororem Ioannis Regis, & uxorem Regis Navarra, à marito decessisse, & ad nos in Castellam migrasse, & cum à marito in suum Regnum reduci peteretur, & Ioannis frater instaret, illa renuens venenum à marito datum affirmavit, & nisi ingenti periculo redire non auderet, veneni dati testes, & probationes obtulit, & cum annuens pro sororis tutamine, & salute Rex Ioannes probationes admitti decerneret, & inciperet, iussit recipi per Doctorem Aluarum Nuñez de Villareal Auditorem Regalis Cancellariæ, & cum plurium testium dicta iam recepta, Senatores sui consilij Regem admonuerunt contra iuris ordinem procedere, nam secretè inquirere in hac causa non poterat, absque eo quod testes à parte contra quam inquisitio fieret, recognosci possent, nota historiæ Hispaniæ verba, ibi: *Fue dicho al Rey por los de su Consejo que si su merced, mandasse estos testigos no eran escuderos de recibir lo vno, por quanto segun derecho, no se recebian como debian, ni auia ellõ parte de esto que viesse iurar los testigos, ni se tomauan en aquella forma que debian*, ex quo Rex iussit amplius non recipi, & eorum qui deposuerant dicta non publicari, quasi etiam in causa, vbi potuit Rex vt sororem mitteret suam, de eo facto animum secretè inducere, nimis autem durum visum fuit contra iuris formam admitti probationes, quanto durius vbi agitur in visitatione de honore & fama Magistratus, vtrum rectè muneris administrationi satisfecerit, & solet officio, & honore (quod acerbius quam vita) priuari, cum apud viros honestos semper honos vitæ antecellat, *l. iusta 9. Digest. de manum. vind.* cum vulgatis.

Sed tamen Rex noster Ferdinandus, qui maximus iustitiæ Sacerdos, Magistratus suos voluit omni virtute pollere, & huic irregulari, & timendæ inquisitioni subici, quasi cum ex voluntate sua concedat munerum administrationem, possit ex quacumque probatione, vt ipsi videbitur, remouere, & munera Magistratibus tribuantur ea conditione, ita vt illi visitationi videantur consentire, iuxta quod aliàs tradit I. C. *in l. Imperatores, ff. de iure fisci*, ibi: *tu te pœna subdidisti*. Sed proh dolor! quæ à prudentissimis nostris Regibus inducta, cum velent Magistratus suos acriori, & irregulari iudicio compesci, vt ob muneris dignitatem, & potestatem subditis concussionem non inferrent, aut non impedirent quominus culpas objicerent, & probarent, & tunc necessarium fuit, quando ab ipso Ferdinando Magistratibus, & Consiliariis maxima autoritas itrogabatur, iam hodie vt omnia labentis æui periodo, Senatorum autoritas fatiscit, cum quis impudens leniter insurgat in Magistratus, calumnias obiiciat, nihil aliud visitationem deseruire experimur, quam vt à iudicibus supremis puniti, vel condemnati in licibus fuerunt, vindictam intendant, & in Senatorum rabiem improbè viperinis linguis vitus effundant, falsa capitula opponant, non veriti, nisi falsi deprehendantur, expensatum condemnatione, aut condigna pœna puniendi sunt; semper enim magni proceres, & homines infimæ plebis eos intestino odio prosequuntur, qui Regis autoritatem induant, & eius imperium exercent; & quamvis Principem æquiori animo ferant,

ferant, tamen Magistratum auctoritatem odio habent, & semper in visitationibus, & syndicatibus querelas excitant, & de Magistratibus vindictam sumere intendunt, ut experientia doceat, quàm certum sit illud Prophetæ Ezechielis cap. 9. *Appropinquarunt visitationes urbis, & unusquisque vas interfectionis habet in manu sua.*

24 Ego vnum, quod à nullo adducitur, in huius rei fulcimentum adiungo, quo aperte quantum plebeij Senatorum visitationes appetant, insinuabitur; nam eis seditionibus popularibus, in quibus tempore Caroli V. maximi Imperatoris nostra Hispania fœdata, quæ vulgò *Comunidades* dictæ, inter præcipua capitula, quæ edicebantur à tumultuosis illis hominibus, qui seditiones excitant, & aluerunt, ut conquirerent, illud maxime à Rege petendum decreuere salubre tumultibus sedandis, sæpius & crebò Cancellarias visitari, quasi nihil gratius populo, quàm continuò Senatores vexari inquisitione irregulari, refert D. Fr. Ioan. de Gueuara 1. part. epistolar. pag. mihi 109. & Prud. de Sandoval 1. part. lib. 7. in histor. Carol. V. an. 1520. & quamvis ad supremi Concilij visitationem tumultuantium in communitatibus petitiones referat Illescas 2. tom. historia Pontificum, in vita Leonis X. cap. 24. § 10. pag. mihi 227. verè ad solas Cancellarias capitula respiciebant, & ad literam referunt Gueuara, & Sandoual, supremum enim Consilium iustitiæ altius est auctoritate, sapientia, & integritate, ut ab illis maleuolis, & audacibus hominibus aliquantulum impeti posset.

25 Vnde non pauci cum periculum Magistratum imminere in his syndicatibus viderent, semper esse vitandum voluerunt, ut ex Baldo, Papiensi, Cataldino de syndicatorum, tradit Bobadilla dict. cap. 1. num. 10. & ultra eum Plato dialog. 6. tradidit, *nemo index magistratusve sit, qui gesti sui officij rationem non referat præter eos, qui Regum instar finem rebus imponunt*: ubi quamvis in iudicibus inferioribus munerum reddere rationem congruit, tamen in Senatoribus & supremis Consiliariis aliter statuit, ut à visitatione, & syndicatorum immunes reddantur, facit quod ex Valerio Maximo lib. 7. cap. 1. & notauit Linius anno ab Vrbe condita D. XLIX. lib. 9. nam cum Cn. Boebius Tribunus Plebis Claudium Neronem, & Lium Salinatorem ob nimis asperè actam censuram reos postulauerat, apud Senatum causæ decisione suo decreto liberavit, *vacuum* (ut inquit Valerius) *omni iudicij metu eum honorem reddendo, qui exigere debet rationem, non reddere*, & denotat ratio text. in l. 1. §. 1. ff. de officio præfecti prætor. Nam pro eis semper sumenda præsumptio, cum tali diligentia, & virtutum dignitate eos eligere Princeps debeat, & deceat, nihil magis congruum est ut officium vtiliter adimpleant, nec querelis, & calumniis subesse timeant, sed omnimoda vtilitate, & constantia improbos persequi possint, & posteriores iustitiæ libramine in æquitatem, & æqualitatem reducere ex diuino monitu, Ecclesiasticis c. 7. ibi, *Noli querere fieri index, nisi valeas virtute irrumperere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua*. Princeps enim si supremos Senatores pro muneris dignitate exacta diligentia elegerit, non ambientes, neque ab aulicis insinuos, sed qui sapientia, & morum virtute excellent, censeat eos postea qui ob singularem industriam explorata eorum fide, & grauitate ad Senatoriam dignitatem adhibuit, non aliter iudicatos pro sapientia, & dignitatis luce, quàm ipse foret iudicaturus, ut aliàs tradit Iuriconsultus in l. 1. §. his, ff. de officio præfecti prætor. & iuvat quod Platina tradit de optimo ciue Q. Metello, qui reperundatum accusatus, causam dixit, & tabulæ administrationis respiciendæ iudicibus traditæ. *Omnes qui tunc aderant auertere oculos, indignum rati chartæ, & non integritati eius fidem præstari, cui populus Romanus tantam prouinciam commisisset*. Idèd prudentissimi Regis nostri Philippi II. illud commendat eius historiographus Cabrera de Corduba lib. 2. c. 21. eum visi-

tationi Senatorum rarissimè prouidere, & nunquam permissum supremum Regale consiliū visitari, nisi à seipso.

26 Verumtamen si ut salubris hæc semper, & vbique adhibenda syndicatorum medela, cui suffragantur plura quæ tradiderunt Bobadilla d. cap. 1. Mastrillus lib. 6. cap. 1. Franciscus Pauinus de visitatione, quem refert cum aliis Alex. Raudens. cons. 40. & 50. Azeved. in l. 2. num. 1. tit. 7. lib. 3. Recop. & ultra eos vtilissimum fore magnis imperiis, & firmamentum maximum Hispanæ Monarchiæ, tradit Adamus Contzen. lib. 7. politica, cap. 9. §. 9. & antea tradiderat Nicolaus Bellus de statu Politico, quamvis eum nouissimè æmuletur Zipæus de magistratibus, lib. 3. cap. 1. num. 7. id verò ita salubriter exerceri posset, si in totum Senatum, vel Cancellariam non prouideretur visitatio, nisi raro, quando ordo iudicialis, aut alia ita in totum corrupta forent, ut speciali non possent prouidentia sanari, & cum iuxta illud Poëtæ Martial. lib. 8. epigrammat. 15.

Principis est virtus maxima nosse suos;

in eum quem cognouerit Magistratum muneris iniuncti, aut iustitiæ administrationem non pro debito exercere, syndicatorum specialiter mittat, & statim velut adhibito cauterio membrum putridum à Senatus corpore abscindat, ne contagio alios lædat; nam visitationibus generalibus in plura visitatores distenti non possent cuiusque merita discutere, & multoties qui constanter, & rigidè iustitiam exhibuerunt, eorum quos pœnis affecerunt, calumnias patiuntur, & alij qui omnibus placere semper intenti, vulgi opinione probi existimantur, sed & cum excessus alicuius in visitationem generalem remittuntur, & illa non possit statim prouideri, nec ex querelis contra vnum datur, sed cum generaliter toti corpori Cancellariæ, aut Senatus mederi oportet, interim ille, qui verè syndicatorum, excessus commisit, querelas placat, vel in aliud munus mittitur, tuncque ex tempore, & absentia eorum, qui læsi, indignatio frigidat, vel iudex moritur, aut testes deficiunt, & ita nec læsis, nec Reipublicæ satisfactis, vnde non in vniuersum Senatum, sed celerius in quemcumque Senatorem, cum opus fuerit, visitatio prouidenda foret, ut apud Aragonnes fieri laudat, & probat Bobad. d. lib. 5. cap. 1.

27 Eo quidem moderamine visitatio, aut syndicatorum non læderet, sed prodesset; quippe non præberetur occasio insultandi in omnes Senatores maleuolis, & improbis, qui à iudicibus puniti, & condemnati fuerunt, sed quando in eum, cuius excessus Principi insinuati visitationem illius prouidere suasere, quo salubrius, certius, & citius morbo medebitur, sine aliorum vulnere, & periculo omnium Magistratum eorum, ex probata auctoritate, qua Principis fulciti imperium dubium non est; nam si omnes non deliquerunt, quare vniuerso ordini, & Senatui grauamen visitationis iniungitur? tunc similiter nullo maiori metu magistratus mores Princeps coercere poterit, & diligentiam excitare, quàm si sciant in eum, qui non rectè munere fungeretur, syndicatorum specialiter decernendum, ut non solum postea sententia notetur, sed etiam antea inquisitione ipsum respicientem, & nos alios.

28 Quapropter visitatores, & iudices syndicatorum, viri probi, sapientes, & spectabiles, qui ad aliorum mores corrigendos electi sunt, animaduertere debent, ut non homines, sed crimina odio habeant, & ut de Traiano tradit Plinius in Panegyrico, *non minus hominè esse, quàm hominibus præesse meminit*: ita visitator prudens, & pio affectu de factis Magistratum inquirat, & primò animaduertat nimis ærumnosum, & lubricum esse iudicandi munus, & inter plura quæ in hanc rem notantur, illud ex Themistocle apud Ælianum varia hist. lib. 6. qui rectè dicebat, *Si mihi duas ostenderitis vias, quarum vna ad sepulchrum, altera ad tribunal duceret, multò libentius ingrederer eam, quæ rectè ad sepulchrum duceret*: & ex Demosthene Erasmus damnatus in apophthegmatibus, ex

Plutar. lib. 4. Si ex duobus effet eligendum, citius in exiliū iturū, quàm ad suggestum, aut tribunal, & plura difficultatis muneris Magistratum post alios rectè notauit noster M. Fr. Ioan. Marquez in gubernatore Christiano, lib. 1. in proemio, & mirè conducunt quæ non adducit singularia verba Ciceronis in Oratione pro Flacco, 2. p. nota ibi, O miseris conditiones administrandarum ciuitatum & Prouinciarum, in quibus diligentia plena simultatum est, negligentia vituperationum, ubi seueritas periculosa est, liberalitas ingrata, sermo insidiosus, assentatio perniciofa, frons hominum familiaris, multorum animus iratus, iracundia occulta, blanditiæ aperta, venientes Prætores spectant, presentibus inferniunt, abeuntes deserunt. Vbi miserrimas, & difficultates regendi rectè expressit, & quamplures inde imperia, dignitates, munera regendi, & iudicandi reiecit, velut indice percipe.

29 De Pontificatu Calixtus, Adrianus V I. & alij. Platina in Calixto, Illefas lib. 5. historia Pontific. c. 43. & lib. 6. c. 25. de Cardinalitia dignitate. Ioannem Actij Vicecomitis patrum à Cardinalatu abstinuisse, tradit Iouius in vita Actij, & de Andrea, qui Minorum Ordinem professus, Fulgos. lib. 4. cap. 1. abnuisse Cardinalis dignitatem, quam ei patruus Alex. IV. offerebat, & de Illustrissimo Cardinali Cæsare Baronio monumentis proditum à Pontifice Clemente VIII. excommunicatione compulsam eam subire dignitatem. Et apud nos Franciscus Ximenes Complutensis Academiae institutor, sapiens reuens Archiepiscopatum Toleranum, & Cardinalitiæ dignitatis apicem repudiavit, vt tradit Aluarus Gomez in eius vita, & tempore Catholicorum Regum plura huius rei exempla ad Ecclesiasticas dignitates subeundas compulsos, Bulgarius in sua historia. c. 122. & de alio singulari exemplo tempore Caroli V. Magister Ægidius Gonzalez de Auila, Regius historiographus in Salmantica historia, lib. 3. cap. 2. & plures etiam Catholicus, & prudens Philippus secundus inuitos, & reuertes ad Episcopatus assumpsit, vt eius historiographi testantur, & inter omnia Hispanorum exempla illud notabilius, & recens excellentissimi Comititis de Lemos, qui maximis belli pacisque muneribus prudenter functis, & amplissimis statibus proauorum renunciatis, Benedictinæ familiæ in Cœnobio de Sahagun nunc degit Deo dicatus, & cum Regi nostro pileus Cardinalatus à Summo Pontifice mitteretur, vt conferret alicui viro tanto munere digno, digno ipsi Comiti iam Monacho misit, verum ille gratias agens repudiavit.

30 Innumera offerre possem; nam passim historiæ propinant Imperia, Regna, Magistratus munera repudiata propter regendi difficultatem, & iudicandi pericula, exhauries ex sacra pagina Exodi cap. 4. lib. 1. Regum, c. 10. ex profanis monumentis Valerius Maximus lib. 4. cap. 2. Volaterranus lib. 23. Anthrop. ex Lampridio Æmilio lib. 4. Blando lib. 7. decis. Pineda, qui plures refert in Monarchia Ecclesiastica, lib. 8. cap. 3. & lib. 11. cap. 50. & lib. 17. cap. 8. Lafalde in Carolea, anno 1555. & alij plures; vnum tamen quod non vulgò scitum, pro reliquis noto ex Historia tripartita lib. 10. cap. 14. de Nilamone omnium virtutum splendore conspicuo, qui à Theophilo Patriarcha Constantinopolitano Episcopus vrbis Geras creatus, munus subire renuit, & tandem cum compelleretur cellulae se includens, à Deo petiit antea illum vita priuari permitteret, quàm in tale periculum conici; annuit Dominus, & mortuus inuentus fuit.

31 Hæc quidem satis ostendunt munerum regendi pericula, quæ non minus in eo versantur quod pertinet ad exercitium iudicandi, quis Magistratus de omnibus querelis securè decidere valebit? aut litigantium calumnias percallet? sinuosa, circumflexa litium iura recto tramite ad iustitiæ diriget scopum, vitatis scopulis turbulententi fori? vbi ambitio, mendacia, adulationes, frau-

des, & quod magis timendum, iudicibus omnes ex litigatoribus Aduocatorum subdolis, & auaris patrociniis decepti iustitiam fauore autumantes, si in causa condemnati sint, ius sibi non redditum, imò ereptum exclamant, & miseri iudicis culpæ sæpè tribuunt amori, odio, pretio, aut precibus, & quod turius, aliquando iudici aliter referunt ignorantiam, nam vt suam dissimulent Aduocati, imò fraudem iniqui consilij, vt mercedem à clientibus reciperent, à iudicibus iura non intellecta testantur, idque securius est magistratui, qui etsi vt imperitus negligitur, non tamen calumniis, & falsis querelis impetitur. Quid etiam vlteriùs litigatores patientur inferiorum officialium fraudes, rapinas, quia ad nihil aliud intenti, quàm vt miseros expolient, condemnando demulcent, à quo pecuniam in litis. progressu receperunt, falsa impingentes iudici, vt suadeant vltra iustitiam damnasse, vincenti verò gratulantur, vt amplius pecunias extorqueant, cui post longam istorum rabulatum, & officialium moram, & spoliationem durius fuit vincere, quàm confestim damnari, cum istis non officialibus, & litigatoribus cautè se gerat Magistratus, nam vt Sapientia diuina monet Ecclesiast. cap. 29. Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam, & in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tadj, & murmurationum.

In his igitur periculis constitutorum Magistratum misereatur visitator, & sciat quod Alphonsus Rex noster in suis legibus, l. 11. tit. 1. l. 2. tit. 18. part. 7. iudices, etsi iustissimè iura redderent, non posse ait à maleuolis liberari, quod vt magis visitatoribus innotescat, aliquibus exemplis, quæ peculiariter notavi, neque apud Politicum, vel historiographum inuenies, confirmandum censui, vt magis appareat quantis periculis subiaceant qui pro debito iudicandi munere fungerentur, quod satis eo constat, cum Pausanias ex nobili Aristiadum progenie Philippum Macedonum Regem patrem Magni Alexandri pugione occidisset, eo colore quod de ipsi iniuria irrogata non reddidisset iustitiam, vt ex Iustino, Diodoro, & Roscio refert Pineda lib. 6. Monarchiæ Eccles. cap. 28. §. 5.

Sed & nostræ ætatis subiungamus exempla, & agmen ducat Pontifex Clemens VII. de quo refert Paulus Iouius lib. 31. historiæ, c. 7. vt cum lis esset inter Ecclesiam, & Ferdinandum Deste, Dominum Ferrariæ, de ciuitatibus Modenæ, & Rhegij, in Carolum V. Imperatorem compromisso facto, vt cuius essent vrbes adiudicaret, Imperator contra Pontificem sententiam pronuntiauit, quo adeò Clemens exacerbatus vt quantum eum laudet Iouius temperantiæ, & dissimulationis, ex hoc contra Carolum iram concoquere cœpit, vt in publico Cardinalium Consistorio grauissimas querelas propter sententiam contra eum excitaret, semper, & vbiq; ei infestissimum se ostendens, manu tangens mentum minacis argumento, quæ ira Clementis Pontificis in Imperatorem adeò animos militum Imperialium excitauerat, vt potuisset esse in causa excidij, & deprædationis sanctæ vrbis Romæ, ignorante Carolo per suum exercitum anno 1527. Duce Borbonio; sed & hic etiam à Gallo Rege Francisco consanguineo decessit, & patriæ rebellis, quia in lite quam cum matre Regis habuerat, Rex condemnauerat Borbonium, qui inde querelas excitauit, & in rebellionem prorupit. Illefas 2. part. historia Pontific. lib. 6. cap. 25. §. 4. Sed & antea aduersus Philippum Valesium Regem Galliarum periculofam rebellionem commouit Robettus eius affinis, quia in comitatu Atrebatum sententia condemnatus fuit, & Matildæ illius amitæ status adiudicatus, in Aquitaniam, quæ Anglo Regi subiacebat profugus, omiffis filiis, vxore Galli Regis sorore, Ednardum Angliæ Regem in bellum induxit, & grauissimum inter vtrumque Regnum exarsit, vt ex Æmilio, & Gaguino Pineda in Monarchia Ecclesiast. lib. 22. cap. 26. §. 4.

34 Sed & ad eundem Eduardum Angliæ Regem ex eadem causa confugit Ioannes Comes de Monforte, quia in lite Ducatus Britannia in Parlamento Parisiensi, coram Rege Philippo, qui Senatui præfens fuit, sententia condemnatus, & Britannia Ducatus ad Ioannam Claudiam uxorem Caroli Comitis Blesensis pertinere declaratum fuit, inde Monfortensis in iram exarsit, & in Angliam confugiens seditionem Comitis Roberti persequutus Regem Eduardum suadens, ut bellum iudicaret Philippo Gallorum Regi, ut tradit *Æmilius lib. 8. & Pineda dict. lib. 22. cap. 28. §. 1.* Sed & Lantzgravius de Helsen, qui in lite condemnatus ab Imperatore, seditionem contra eum, & coniurationem excitauit, & lata sententia de bonis eiusdem hæreditatis in fauorem Henrici Comitis Nassau, Lantzgravius valde iratus exiit ab vrbe Ratisbonæ antequam Dieta concluderetur, obtestans illum à legibus ad arma appellare, & fautoribus concitatis grauissimum bellum excitauit, ut tradit Paulus Iouius *lib. 22. historia, c. 1.* qui etiam *lib. 30. cap. 11.* similiter refert, quia Bornemissa Vngarus in lite, quam cum mercatoribus habuerat, condemnatus fuerat, ex indignatione contra Fr. Georgium Croacium Episcopum Varadini Regni Vngariæ Governatoré, & Reginae tutorem, cuius fauore aduersarios in lite obtinuisse præsumebat, Bornemissa ciuitatem Badæ Germanis, & eorum Duci Rochandolpho tradendam machinatus, ex sententiæ iniuria patriæ damnus proditoriè intulit.

35 Sed & plures Prælati pro iurisdictionis suæ, & iustitiæ tutamine fuerunt occisi, ut anno 1171. de Thoma Bequeto Archiepiscopo Cantuariensi, tradit Zurita *lib. 2. annalium, c. 31.* qui etiam refert pro suæ dignitatis defensione tempore Alphonsi II. Aragonum Regis occisum fuisse à Guillelmo Aquilone Hugonem Cerebellionem, Archiepiscopum Tarraconensem; sed & idem *lib. 11. cap. 32.* Archiepiscopum Cæsaraugustanum occisum fuisse à D. Antonio de Luna, eius familiæ Procere, quia in Congregatione generali Regni censuerat Comitem Vigelitanum non esse in Regem assumendum, vnde mirum videri non oportet, quod ex ipso Zurita constat *lib. 11. c. 80.* Guinerium Rabazam vnum ex nouem iudicibus electum, ut de Regno Aragonum inter plures colligantes iudicium ferrent (post mortem sine filiis Martini Regis) dementiam simulasse, ut maximum ferendæ sententiæ periculum effugeret, & tandem inhabilis declaratus à iudicandi munere discessit, & tradit Zurita *non id esse dementia tribuendū, verum nimia sapiētia*, quia iudicarij officij pericula præcauens, prudens vitauit, nec inde dementi simulatio reprehendenda, ut alijs Vlpianus *in l. obseruare 6 ff. de curat. furiosi*, eis verbis, *Quoniam plerique vel furorem, vel dementiam fingunt, quo magis curatore accepto onera ciuilia detrectet*, cum plures Sancti ex humili affectu, vel rei difficultate fecerunt, & S. de Effremo Sozemenus refert, se insanum simulasse, & in publicum dementem finxisse, ne Episcopus eligeretur. Alia tradit Frater Ioan. Nauarro *in vita Beata Ioanna Crucis, lib. 1. cap. 13, in annotationibus.* Quid ergo mirum ex periculis iudicandi? Sed inter alia plura illud notandum, quia Pontifex Ioannes XXII. aduersus Ducem Bauariæ sententiam promulgauit, ut renunciaret homagium, quod à Marchione Estensi receperat pro vrbe Ferrariæ, cuius Ecclesia directum dominium intendebat, dietam fautorum Principum in Germania Dux conuocauit, in qua à sententia ad futurum Concilium appellando, simul iratus ex iudicio quo damnatus coram Consilio grauissima crimina Pontifici obiecit, teste Zurita *lib. 6. annalium, cap. 52.* & nostri temporis notabile est, quod ex Hugone Bloetio refertur *in Theatro vite humana, vol. 7. lib. 2. pag. 1689.* de Carolo II. Philippi Regis filio Hispaniarum Principe Caroli V. Imperatoris nepote, de ira contra amitam Reginam, quod illius fauore, & gratia in lite contra quendam Caroli innitentē patrociniū sententia lata fuisset, quamuis

hoc supposititium, & apocryphum credam ab æmulantibus Hispanum Principem, & nostrum Imperium.

36 Quibus & alijs, quæ apud historiarum monumenta inueniuntur (hæc enim selectiora selegimus, cum nullus in id expenderit) instructos vellem visitatores, ut nostri Senatorii muneris periculum coniciant, nec dolosis insinuationibus deferant, cum in omni lite (plures enim quaque die à nobis in aulis expediuntur) alter ex litigatoribus, qui condemnatur, in iudicem iratus recedat, & pro virili semper omne malum amoliri satagat; si enim ab hoc maleuolo affectu nec liberi Pontifices, Imperatores, nec Proceres vrbis & orbis, quibus parum esset vna, vel alia sententia in honorum litibus condemnari, sed adeò exacerbati in iudicem, & illi qui sententias dixerunt, indignationem, & pericula passi, quid nos etiam non sustinebimus, ab eis, quorum vita, honor, & omnes facultates litis iudicio subiacent, & quando sententia contra eos decreta à nobis omnia sua erepta conueruntur, dolent & machinantur, quanto quidem excidio subiaceant iudicantes experientia semper docuit, & iuste timendos, quos damnarunt, satis etiam suadet, cum nec diuos suos Poëtæ ab ea æmulatione vacuos crederent, & Troianum excidium à Iunone, & Pallade, ex iudicio Paridis in Veneris fauorem excitatum canit Virg. *lib. 1. Æneid. vers. 26.*

*Necdum etiam causa irarum, seuque dolores
Exciderant animo, manet alta mente repositum*

Iudicium Paridis, spreteque iniuria forma

Si equidem in iudicem,

— *Tantane animis cœlestibus ira.*

Quid non metuendum in hominibus improbis, & iniquis, ex sententiis in eos latis Senatores calumniantibus.

37 Ideò rectè tradit Cornelius Tacit. *lib. 13. annalium.* *Tunc Claudius quaestores rursus imposuit, iisque ne metu offensionis segniter consulere, extra ordinem honores permisit.* Et quamuis ille Princeps omnium improbitatum, & vitiorum officina, tamen ad suum firmandum imperiū illud salubrius censuit, si iudicibus metum iudicandi excuteret, & ultra innumera, quantum rectum turbet iudicium metus iudicantis Pilati iniquissima sententia aduersus Christum Dominum nostrum suadet, quia ne apud Cæsarem calumniosè accusaretur, tradit voluntati Iudæorum, & postea Tiberio de Christi innocentia scripsit, ut eius epistolam referi Gabriel Berat. *in speculo visitationis, c. 10. n. 50.* vnde Tiberius ad Senatum retulit, censuitque Christum inter suos Diuos referendum, & templo honorandum, quod cum Senatus respuerit, Cæsar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum, ut tradit Tertullianus *in Apologetico* (etsi non Religioni, sed versutiæ tribuat Ludouicus Dorleans *ad Cornelium Tacitum, lib. 1. annalium, pag. 168. n. 2.*) ex quo ut metum à Senatoribus expelleret, impudentissimus licet Nero extraordinariè honores Magistratibus concessit, & maximè indulgit Senatorum authoritati, ex eodem Tacito *lib. 14. annalium*, eis verbis, *auxitque patrum honorem statuendo, ut qui à priuatis iudicibus provocauissent ad Senatum eiusdem pecunia periculum facerent, cuius ij, qui Imperatorem appellauerunt, nam antea vacuum id, solutumque pena fuerat.* Et quanta apud Romanos Magistratus polluerint authoritate, eamque in supremis Senatoribus maximè conducere ad Reipublicæ statum, ex Petro Gregor. Menochio, & alijs probat Mastrill. *lib. 5. cap. 3. n. 41. & seqq.* Gratianus *2. tomo discept. cap. 284. & 3. tomo, c. 538. n. 63. & 4. tomo, cap. 698. num. 21.* & præterea quæ ipsi adducunt, omiſſis alijs, noto quod refert Zurita *lib. 4. annalium, c. 41.* de Federico Siciliae Rege, qui cum urbem Cataniae Virgilio Scordio Governatori suo custodiendam committeret, cum verè denunciaretur, illum destinasse ciuitatem proditoriè Duci de Calabria, & hostibus tradere, noluit acquiescere delationi, *dicens potius velle amittere*

tere *Cataniam*, quàm dedecoris nota ministrum inurere. Et quamvis Hugonem Comitem ad eam misit, nihil tamen denunciauit de Virgilij dolo, quo ille securius factum maturaui, & vibem proditoriè tradidit. O pulchrum Regis dictum! quantum hodie in magistratum dedecus, & periculum fœdatum degenerauit.

38 Ex quibus monendus est iudex syndicus, vel Senatum uisitor, ne in testes recipiat contra Magistratum illos, qui aliquo modo eius iudicio damnati, puniti, vel incarcerati fuerint; nam isti ex omnium sententia debent ab hac inquisitione arceri, ut in syndicato probantur Puteus, Dulcetius, & Auileus, ex quibus, & Mascardo, Suarez, Auferio, Mastrillo, Bobadilla. Alexandro Raudensi in uisitatione non esse idoneos testes, docet Gabriel Berat. ubi proxime, cap. 5. n. 36.

39 Sed & quod plus est, (& in hoc animaduertere debent uisitatores) tenentur à teste inquirere & interrogare, utrum à iudice, contra quem deponunt, condemnati, vel incarcerati fuerint? nam cum hæc probatio irregularis sit, constare oportet, testibus bonæ famæ, & non suspectis culparum capitula probari, ut specialiter in iudicis corruptela constat, l. 6. tit. 9. lib. 3. Recop. posse admitti testes, qui eiusdem criminis fuerint rei, & generaliter in omni syndicato testes debere esse omni exceptione maiores, ex l. fin. C. de probat. Augustino Dulcetio, qui alios refert, de syndicato, num. 24. & 25. & Auileus probat Azeuedo ubi proxime, num. 18. eam rationem tradens, quia iudices, quorum officium est improbos punire, eorum affinium, & consanguineorum, & amicorum reorum iram excitant, cui adde uerba Diui Thomæ 2. 2. quæst. 7. art. 20. dum inquit, homines qui habent de aliis iudicare, sepè propter iustitiam multos aduersarios habent, unde non est passim credendum testibus contra iudicem, nisi magna multitudo concurrat, & idem Simanc. de Catholic. inst. tit. 64. n. 30. ex Cicerone miseram iudicium conditionem deplorat, & ut signum positos ad sagittam, ut multorum indignationem incurrant, & calumnias patiantur, quod de Prælati tradit textus in cap. qualiter & quando 24. de accus. c. cum inuentute, de presumpt. Panormitanus in c. testimonium, vers. notabitur, de testibus, Bertachinus in Repert. verb. Inquisitio, vers. 16. & 17. & si id procederet ex eorum sententia quando fieret inquisitio præcedente fama publica, quanto magis in uisitatione, quæ absque fama prouidetur, nec est necessaria, cum Principis iussu fiat? Innocentius in c. cum oporteat, de accusat. Bald. in l. nullus omnino, ad l. Iuliam Maiestatis, Alex. conf. 79. vol. 2. Decius conf. 175. n. 3. quibus adde Bobadilla. d. cap. 1. num. 203. qui num. 224. plures congerit, ut testes in syndicato, & uisitatione debeant esse maiores omni exceptione, refert & sequitur Berat. ubi supra, cap. 5. num. 77. & in quacumque causa, etiam extra corruptelam iudicis, probauit Mastrillus lib. 6. cap. 2. num. 30. & 35. & Auendaño dict. respons. syndicus, 1. part. num. 9.

40 Unde cum præter præsumptionem, quam pro se quisque iudex habeat, rectè eum munere suo fuisse functum, l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. ex Baldo, Puteo, Mascardo notauit Mastrillus d. lib. 6. de Magistratibus, c. 10. n. 12. Gratian. 1. tom. disceptationum, c. 7. n. 31. & tom. 3. cap. 479. n. 44. post antiquiores Menoch. lib. 2. presumpt. 85. Mascardus de probat. conclus. 1132. num. 21. Bertazol. conf. 71. num. 8. & conf. 81. n. 7. nouiter Magerus de aduocat. armat. c. 11. n. 559. & cap. 13. n. 327. & in Notario pro eo præsumi, Guzman in tit. de euid. q. 2. num. 44. & magis credi iudicibus, probat idem Grat. 1. tom. cap. 90. num. 41. notauit Villat. in sylua responsorum, 7. respons. 5. part. n. 28. ut si iudex actum possit exercere ex duplici capite, quorum unum est permissum, alterum prohibitum, pro iudice sumenda interpretatio, ut videatur ex capite quo permissum egisse, idè contra iudices testes non maleuoli, sed uiri bonæ famæ, probi, qui repulsam non patiantur, in prædicta inquisitione debent interuenire, iuxta

uerba textus in d. cap. qualiter & quando, ibi, non quidem à maleuolis, & maledicis, sed à probis & honestis, iure tenèbitur iudex syndicus testes de hoc quos receperit, interrogare, cum ad fundandam intentionem suam, id est capitula, quæ inquisito exhibuerit, sit necessarium id procedere, ut testes, quibus comprobatur, in actis constet, omni exceptione vacare, ac per consequens quasi insitam qualitatem, qui non probauerit, non poterit uisitato culpas obijcere.

Quod maximè procedit in uisitatione, quæ constat 41 irregulari forma, & quoties probatio ex peculiari forma fit, notauit Philippus Decius conf. 37. n. 8. ibi, ex quibus omnibus ad statutum, de quo queritur, tertia declaratio habetur, ut habeat locum, quando testes, qui de fama publica delicti deponunt, sunt integra opinionis, & omni exceptione maiores, & quod ex processu hoc colligatur, id in syndicato fieri debere notauit Bobadilla. dicto n. 124. subiiciens malè à iudicibus syndicus praticari, de quo etiam Berat. dicto c. 5. n. 79. obseruandum iniungens, cum aliter non diceretur legitima, & perfecta probatio contra officialem uisitandum; nam in syndicato, & uisitatione plenissimam probationem requiri, pluribus probauit Auendaño d. 1. p. n. 4. & comprobat l. 1. tit. 7. lib. 3. Recop. eis uerbis, en defetto de prouea cumplida, geminationis enixa uoluntas, de qua communiter Doctores in l. Balista, ad Trebellianum, Principis mentem apertè exprimit, ut nisi euidenti & perfecta probatione, quæ constet testibus omni exceptione maioribus, non possint Magistratui obiici culpæ, quod magis insinuat eadem lex, dum tam cautè respondit interrogandos testes, qui contra Magistratus disposuerint, ut dicti rationem reddant, & specificè in quibus casibus desidiati, vel incuriam iudicis deprehenderunt, quomodo sciant, ut perfectè & omnino testimonii rationem reddant; nam licet ea regulariter testes reddere non debeant, nisi interrogentur, l. solam, C. de testibus, Azeued. in dict. l. 1. cum tamen id iniungatur syndicanibus, apparet legem uoluisse non leuiter, sed certa probatione ex capitulis obiurgandos, & in eis non sunt coniungendæ semiplenæ probationes, ut aliàs quando agitur de pœna parti applicanda, etsi ex graui damno, pluribus probauit Villat. in sylua responsorum, respons. 9. 2. part. n. 23. & ad iudicis dolum, qui nunquam præsumitur, perspicuas esse oportere probationes, ex Aymone, Cephalo, Rolando Farinacius 2. tom. lib. 1. conf. 16. num. 12. cui adde quod idem notauit ibi, consil. 64. n. 10.

Non igitur iudex uisitationis nimis indulgens Magistratum inquisitioni istud prætermittat; nam cum Magistratus tam irregulari & rigorosissima uisitatione onerentur, congruum est, ut qui ueritatem quæserit, non delicta, à iuris tramite non deuiet; cum enim syndicando copia testium non tradatur, nec ille scire possit, an integræ fuerint opinionis (quod tectorium audaciæ tradit Mastrill. lib. 6. de Magistratibus, cap. 2. n. 31) iniquum ualde esset id non inquirere, & fluctuantem exponere syndicanum calumniis & falsitatibus eorum, quos iuste condemnauerit, contra uerba textus in cap. accusatores 3. quæst. 5. ne irati nocere cupiant, ne lasi uiscisci se uelint, & cum Principi & Reipublicæ ualde expediat à crimine Magistratus suos vacare, sanctius erit cum legitima & perfecta probatio deficeret, iudicem impunitum relinquere, quàm innocentem ex falsis insinuationibus, & improbis testibus damnare, l. absentem, de pœnis, nec se excusare ualent uisitatores, ut istud negligant (iuxta quod tradit Bobadilla malè ab eis obseruari) ne aliquo modo syndicus secretum reueletur, si de testium qualitate inquirent; nam cum in uisitatione generali plures testes recipiantur, generaliter de omnibus interrogare nihil aperiet de his, quæ in secreto uisitationis continentur, præsertim cum testes, ut pluries fit, de aliquo casu & delicto Magistratus extra urbem, in qua uisitatio fit, examinantur, & quomodolibet semper debet iudex

dex visitationis, sed ad iuris regulas referre. Nec indulgeat Visitorum prurienti affectui, ut notat Salazar de Mendoza in *historia Cardinalis Hispania*, lib. 2. cap. 6. pag. 2. n. 73. qui de grauissimo Prælato refert, cum esset Visitor Monasterij Monialium, illum dixisse, desiderare eas omnes prægnantes inuenire, ut punirentur, obiurgans maleuolum visitantium affectum, non quidem immodicè sæuiat syndicator, sed fræni quandam temperiem adhibeat, ut traditur in l. 2. de custodia reorum, nec in hanc gloriæ auaritiâ impellatur, ut crimina quomodolibet inquirat, vel probet, & ita dispositiones testium recipiat, ut hæc iuris & Doctorum placita non dissimulet, aut ignorasse videatur; nam ut aliàs ex Iustiano in *Novell. 82. in princip.* & nobis optimè conuenit Aeneas Robertus lib. 2. rerum iudicatarum, cap. 16. quoties auaritiæ adicitur ignorantia, tum demum iudiciorum læditur maiestas, & Magistratum autoritas offenditur. Apage hoc Visitor, ne si omiseris, probus & rectus iudex damnetur, & calumniis tua imperitia (ne fortè malitia) vexandum maleuolis, & dilacerandum obicias, quod aliquando Deus, ut magis probentur & purgentur boni iudices sinit, cap. sunt plurimi, 11. q. 1. ibi, permisit omnipotens Deus malos in obrectationem & obiurgationem prorumpere, & inde Theodoricus Rex solatium misit Antonino viro Venerabili Polensi Episcopo, calumniis vexato, apud Cassiodorum lib. 4. variarum, epist. 44. Quapropter Sanctitatis vestrae animus non grauetur, nec se fallacibus verbis doleat accusatum: multo maior est opinio purgata, quam si desinentibus querelis non fuerit imposita: adde Lucam de Peña in l. infamie, de decurionibus, lib. 10. Bobadill. lib. 5. c. 2. n. 1. Mastrill. lib. 2. de Magistratibus, cap. 1. num. 25. aliquando enim hæc dolemus iniqua scandala, sed vix homini, & illi Visitori, per quem scandalum venit, iuxta illud Euangelij Luca cap. 17. vers. 1.

43 Nec solum in hoc intendere debent Visitores, sed illud etiam cauere, ne eosdem (in quo sæpissimè peccatur) qui contra iudices schedulas, vel capitula proposuerint, ad eorum testimonia admittant, omni enim iuri repugnat, & à iudiciorum ordine alienum, accusatoris, & testium ministerium confundi, dict. cap. accusatores 3. q. 5. Treuizanus lib. 2. dec. 29. & nostra verba Iodoci in pract. crim. rubrica de reprobatione testium, n. 2. dum tradit, Officiarios quosdam in hoc grauiter peccare, quos pudet contra omnem aequitatem eosdem ad testimonia contra misellos ferenda producere, quos potius habuerunt accusatores, & probatur textu expresso in c. inquisitionis, §. tertia dubitationis, de accusat. ibi: Nec ad petitionem eorum, qui libellum infamationis porrigunt, in occulto procedendum est, ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam, vbi Panormitanus hanc sententiam comprobatur, ex quo Mastrill. de magistr. d. lib. 6. c. 2. n. 47. tradit Visitorem non debere admittere libellos secretò, vel nocte emissos per fenestras, absque subscriptione; nam & isti, qui clanculariè delicta insinuant, ut tradit gloss. in d. cap. inquisitionis, verb. in occulto, potius puniendi sunt, c. quidam 5. quest. 1. ut ex Speculatore, Baiardo, Bobadilla comprobatur num. 48. quod vterius ex Segura, Plinio, Platone firmat Gabriel Berat. in speculo visitationis, c. 3. n. 63. qui licet in Cathalonia aliter praticari per visitatores referat, qui in principio visitationis, & eius tempore solent arcam paruum (eius verba sunt) & bene clausam, vbi visitationem tenent, in atrio domorum apponi facere, ut quilibet de populo hora cauta valeat libellos, & memoralia secreta absque subscriptione immittere, id tamen, ut ille tradit, cum magna cautione adhibendum est, solum ut iudex aliquo modo possit scelera rimari, ut probatur n. 66. aliàs enim, ut idem Mastrill. dict. cap. 2. num. 49. notauit hanc praticam esse contra iuris dispositionem, & idè in visitatione quæ facta tempore Ducis de Ossuna, huiusmodi libellos laceratos.

44 Nec aliud intendunt isti clancularij delatores, quam

seiplos, & inimicos syndicati in delationum comprobationem inferere, & verè in similibus chartis sic extrajudicialiter productis, non expresso, sed suppresso nomine auctoris, etiam si testes integri, & omni exceptione maiores designentur, & eorum copia exhiberetur, non potest iudicialiter procedi, aliter processus erit nullus ipso iure, ut ibidem num. 52. plurius probatur; nam etsi libelli, qui porriguntur ab aliquibus iustitiæ zelo, ut excessus reformentur, & iudiciatij muneris administratio integrè, & iuste expediatur, recipi rectè possint, ex c. inquisitionis, de accusationibus, l. ei quidem, c. de accusat. l. 1. C. de custodia reor. l. 27. tit. 1. part. 7. vnde inquisitio formetur, nec denunciatio ad probandam inquisitionem adstringatur, sed id traditur d. l. 27. cum bonæ famæ, vitæ & opinionis exiterint, qui similes fecerint denunciations, quæ manifestè ex nostris legibus, præsertim anno 1623. expeditæ, apparet libellos sine autoritate recipi non posse, & supra relati testantur, in cuius rei comprobationem, cum alij ad syndicatum non animaduertant, ego elegantissimum locum subiungam Plinij iunioris lib. 20. epistola ad Traianum, dum circa inquisitionem Imperatoris iussu factam de Christianis, Traianum consulit, eis verbis: Solemne est, mi Domine, omnia de quibus dubito, ad te referre: & postea ibi, Propositus est libellus sine auctore multorum nomina continens qui negant se esse Christianos, aut fuisse, cui Imperator respondit in sequenti, quæ statim eodem libro subiicitur, eis verbis, Sine auctore propositi libelli nullo crimine locum habere debent, nam & pessimi exempli, nec nostri sæculi est. Si enim aduersus Christianos, quos infestissimos Romani habebant, etiam pro Religione, cuius superstitiosissimi se exhibuerunt, & apud quos eius fauor maximus, noluit Traianus sine auctore libellos mittendos, cum maximus ille iustitiæ cultor, & nostri Reges imitati similes clancularias delationes ab omnibus causis suis legibus exterminantes, quare syndicatores huiusce sæculi suscitant tot retro annis iam improbatum.

45 Quid quæso nostri Reges tot pragmaticis sanctionibus præcauere intenti, prohibentes in quocumque tribunali isti libelli sine subscriptione non admittantur? Visitores igitur legum præcepta non excedant, & Principes in eo laudabiles se exhibeant, si clancularias criminationes reiiciant, & delationes exterminent, cum improbatissimus Imperatorum Domitianus (etsi Tito alij referant) de exilio delatorum maximè laudetur apud Martialem in Amphitheatro, epigram. 4.

Turba grauis paci, placidæque inimica quieti,

Qua semper miseris sollicitabat opes:

Traducta est Getulis, nec cæpit arena nocentes,

Et delator habet quod dabat exilium.

Exulat Ausonia profugus delator ab vrbe,

Impensis vitam Principis annumeres.

Quasi vitam & honorem Principi deberent, quia delatores expulerit, quo modo melius accipio cum Domitio, quàm occultiori, & acutiori intellectu, ut Raderus ibi, & notandum eis verbis, traducta est Getulis, legendum esse titulis, ut ex Lipsio in notis ad 2. lib. de Cruce, c. 11. rectè animaduertit aliis exornans eruditissimus D. Laurentius Ramirez dict. epigr. 4. etsi non probet eam emendationem Dorleans lib. 1. annalium Taciti, pag. 88. sed tripliciter aliter hunc locum emendandum censeat, loco Getulis, legendum Betulis, & ex Plutarcho & Suetonio probatur, & loco exilium, legendum exitum, & pro illis, nec cepit, reponit, & cæpit; sed nausæo tanta correctione, seu corruptione, & magis mei Hispani sapientissimi Laurentij sensus placet, quod traducti essent expectandi ignominie causa delatores, præcedentibus, vel appensis collo titulis delictorum, quod itaque si hodie fieret minus ab his improbatissimis, & sceleratis hominibus boni Magistratus vexarentur, & delatorum improbitate eorum odio & coercitione. Ultra quæ prædicti notarunt vide Dionem lib. 38. Herodianum lib. 2. Cælium

lium Rhodiginum *lib. 15. antiquarum lectionum, cap. 25.*
 Alexand. ab Alexandro *lib. 4. dierum genialium, cap. 22.*
 & quod de Nerone, Titō, Antonino Pio, Opilio, Pertinaci, Aurelio, Cæsare, Traiano, Gordiano, Marco Antonio & aliis, qui omnes delatoribus supplicia irrogarunt, probat Ludouicus Dorleans *lib. 3. annalium Taciti, pag. 408. & lib. 16. pag. 831.* vbi tradit mali sæculi esse indicia delatores ferri, & contra eos nota quod colligitur ex *l. 27. & fin. tit. 17. p. 3. l. 21. & 22. tit. 1. part. 7.* plura cumularunt Bobad. *lib. 5. cap. 2. per totum, Berat. in speculo visitat. c. 4. & c. 28. n. 20. Couart. lib. 2. variar. cap. 9. num. 1.* Bossius *in praxi, tit. de accusat. cap. 20. & 29.* Cantera *qq. criminal. praludio 6.* Iulius Clarus *in praxi, §. fin. q. 62.* Farinacius *in praxi crimin. tit. 1. quest. 16.* vbi, vt solet, n. numeros congerit, & *num. 27.* grauius puniendos tradit Magistratus calumniantes, quàm priuatum, adde Ioannem Garciam *de nobilitate, glossa 3. num. 24. & 25.* Mascardum *conclus. 250. n. 34.* Menochium *lib. 2. de arbitrar. casu 321.* Francisc. Marcum *1. parte, decis. 653. & 654.* Giurb. *conf. 47. n. 25.* Osvaldum *ad Donellum lib. 20. comment. Donelli, c. 2. lit. A.* Iust. Lipsium *in oratione de calumnia,* Petrum Greg. *lib. 32. syntagm. iuris, c. 4.* Petr. Faber *lib. 1. semestrium, pag. 163. & lib. 3. pag. 285.* Borcholten *in tractatu de Regalibus, num. 69.* D. Alfaro mei Senatus meritissimum & doctissimum Collegam, *de officio fiscalis, glossa 17.* Caualecanum *de brachio Regio, lib. 5. n. 151.* nouissimè D. Valenzuela *2. tom. consil. 170. & 171. num. 47.* qui alios plures referunt, & Dom. Franciscus de Amaya, meus Collega nouiter plura parat in Com. ad tres libros posteriores Cod. *tit. C. de delatoribus.*

46 Sed nec sufficient exilii & similes pœnæ; nam sicut leges Imperatorum iubent occidere famosum latronem, qui alienas opes rapit, quare non grauissima supplicia in hoc casu calumniatori debent irrogari, qui famam detrahit, & magis constat honor, quàm diuitiæ? si per leges ballistæ, & alia quæ à longè lædunt prohibita ne hominem feriant proditoriè, plus vitandus est calumniator, qui magis proditoriè, securè, & clanculariè Magistratum interficit in visitatione, maxime cum syndicatus non debeat iudici honorem detrahere, aut periculum augere, cum jam finito officio tempore syndicatus idem honor, qui in administratione iudici exhibendus, aliàs qui iniuriam fecerit, punietur, ex Baldo, Surdo, & aliis Gratianus *1. tom. disceptationum, cap. 184. num. 59.* & pœnam mortis delatoribus calumniosis iniungi posse, & plures capitali supplicio & tremibus fuisse punitos, ex Baldo, Iulio Claro, Scaccia, & aliis probauit Farinacius *d. q. 16. n. 5. & 7.*

47 Vtteriùs, si Visitator, vt decet, indagatorem veritatis se vellet exhibere, non debet cuiusque, etiam si probatissimi viri, insinuationibus solùm deferre, verùm potius semper iudicium authoritati & conscientiæ indulgeat, cum in sacris literis, *Genesis cap. 39. vers. 19.* nimium credulus dicatur Putiphar, etsi videns vxorem retinere pallium Iosephi, & coram hominibus exclamasse, quia adhuc contra seruum scelus credidit, & iratus fuit, & ultra plura, eo tamen instructos Visitatores vellem, quod desumitur ex *cap. cum in inuentute, de presumption.* vbi quamuis Rex Hungariæ contra Episcopum ad Pontificem querelam detulit, adhuc noluit credere, sed rem exactè inquirere: quanto igitur minus credendi sunt qui Magistratibus capitula culparum objiciunt, quos fortassis odio habent, quia in litibus damnati, vel in excessibus objurgati fuerunt, & puniti, audiantur verba sapientissimi Innocentii III. in eo textu, ibi *Licet igitur Rex Hungaria eundem Episcopum nobis per nuntios & litteras de tali crimine detulisset, postulans vt malum huiusmodi perniciosum exemplo de Hungarica Ecclesia tolleremus, quia tamen eius suggestio non de charitatis radice procedere videbatur, nolimus*

aures nostras quasi malignis delationibus inclinare. Ita nunc Visitatores, & in Magistratum perniciem plaudite lycophantis.

Sed & iudicii irregulatis visitationis duritiem ostendit, quod ab aliquibus iudicibus syndicatus fit, vt si testes aliqua deponant de facto, circa quod interrogantur, & illud edixerint, quod innocentiam visitandi ostendat, id in secreta inquisitione non scribunt, nec actis inserunt, quasi ad eorum munus pertineat culpas probare, & in tempus quo capitula visitandis referuntur, rejiciunt illorum exonerationem, atque Magistratum & Officialium innocentiam, vt ab ipsis probetur, & satis credunt visitato loco relinqui, si postea ille cum capitula culparum exhibentur tempore quod defensionibus detur, veritatem comprobet, & quæ tutelæ suæ, & operationi suffragentur, allegare possit, & testimonia producat: sed Visitatoris sincerus affectus cum veritatem & iustitiam debeat amare, æquali libramine iudicia instituat, claudicarent enim quoties in damnum syndicatorum inquisitio procederet, non vt veritas eorum, quæ obijciuntur, detegatur, absit hæc sinuosa & versuta sapientia, quam quisque Iurisconsultus artis boni & æqui, iuris & iustitiæ sacerdos meritò aspernabitur, argumento *l. 1. Digest. de dolo, leg. si duo, in principio, Digest. si quis caut. l. sed & si hereditas, §. interdum, Digest. ad exhibendum,* cum & calumniosas exceptiones & accusationes ex officio iudex repellere debeat, vt Osvaldus *lib. 22. commentariorum Donell. cap. 2. lit. A,* quod non solùm debet facere Visitator, sed vt muneris sui officio satisfaciatur, & Regis voluntati, qui inquisitionem decreuit, vt tam probos, quàm improbos ministros cognoscat, quando Visitator aliquem literis, prudentia, & virtutibus ornatum, & rectè suo munere functum inuenierit, debet renunciare Principi cum laude & commendatione, vt honore extollatur, iuxta *leg. iustissimos 3. C. de officio Rector. Proninc. Authentica vt iudices sine quoquo suffragio, §. illud videlicet, vers. cum liceat eis, l. 11. tit. 10. lib. 3. Recopilat. Redinus de maiest. Principis, vers. sed etiam per legitimos tramites, num. 204.* Auilesius *in cap. 3. syndicatus, glossa lo malo, post Pacem in praxi, 1. tomo, capite unico, num. 15.* Bobadilla *dicto lib. 5. cap. 1. num. 158.* Mastrillus *lib. 6. de Magistratibus, cap. 11. num. 20.* Magistratus autem qui omnibus debent iustitiam exhibere, æquali iure pensandi, nec solùm eorum delicta inquirenda, sed virtutes, vt in omni æuo, & apud optimum Principem Antonium Pium, ex eo laudatur, quia virtutes Magistratum inquirebat, præmiis cumulabat, & successorem viuenti bono iudici nulli dedit, Iulius Capitolinus *in eius vita, & antiquitas addiderat Magistratibus gratiarum actiones, quæ significabantur per litteras, vel Legatos in præmium bene gestæ administrationis, Gratianus alia refert 1. tomo disceptationum, cap. 184. num. 33. & 34.* & cum suis Consulibus Romani consueuerunt, inde postea eorum oratione ad Principes translatum. Plinius *in Panegyrico ad Traianum, circa principium, eis verbis, sed parendum est senatusconsulto, quo ex utilitate publica placuit, vt Consulibus voce sub titulo gratiarum agendarum boni Principis quæ facerent, recognoscerent, mali quæ facere deberent:* ita cum Magistratibus agendum, vt cum pennis improborum eius laudes, gratiarum actiones & honores optimis connectantur, iuxta quod tradit Vlpianus *in leg. 1. ff. de iustitia & iure, bonos non solùm metu pœnarum, verùm etiam præmiorum quoque exhortatione efficere cupientes, exhibet piissimus noster Rex Philippus quartus; nam cum visitationibus, quas aduersus eius Senatus & ministros decernit, iubet optimis Magistratibus honores & gratias deferri, vt plura in id ipsius rescripta sæpiùs vidi, & cum ego pro meo munere Patroni fiscalis patrimonii consulere, aliqua quæ ad eius augmentum*

& conseruationem pertinerent, sua manu ad marginem consultationis, quæ apud me est, rescripsit die 3. Decembris anni 1634. *Doyos las gracias de vuestro cely haced vuestro officio, vt à me proposita amplecteretur, & iuberet exequi.*

49 Vtcrius, non oportet Visitatores cautelis, aut aliis modis à iure alienis delicta probare, aut reorum defensiones circumducere, nec ad crimina Magistratum probanda, etsi alias non possint, admittendum est, vt petant à iudice Ecclesiastico decerni literas monitoriales, vt excommunicationis comminatione & metu testes in visitatione & syndicato deponant, nam vltra quàm in causa criminali testes cogi non possunt ad testimonium ferendum, etsi hoc iudicis arbitrio relinquatur, vt ex Bald. Fel. Menochio, & aliis tradit Farinacius *de testibus, quæst. 78. numero 115. & 117.* monitoriis non teneri testes respondere in delictis occultis, ex capite qualiter & quando, primo de accus. præsertim si eis damnum immineret, quando contra iudices deponent, quos inde in odium, & æmulationem excitarent, Sayrus, Toletus, Hentiquez, & pluribus probauit Lazarius in tractat. de monitoriis, sect. 2. q. 10. & 11. nec iudex Ecclesiasticus in eis quæ possent Magistratibus notam, iniuriam, vel damnum irrogare, debet prædictas monitorias expedire, arg. legis apud, §. ait Prator, ne quid infam. Digest. de iniuriis, & facit text. in §. ait Prator, ead. lege, c. 1. cum sequent. §. q. 1. cui addendi Auila de censuris, sect. 2. disp. 4. Marta de iurisdic. 3. part. cap. 14. n. 29. Gutierrez Canonic. questionum quæst. 11. num. 76. Bernardus Diaz, & Salzedo reg. 243. vers. quarto limita, ex Bartolo lib. 4. conf. 15. Socino conf. 118. incipit, Visa, probauit Neuzanus *sylua nuptial. lib. 3. num. 50. vers. limita 4.* & ad hoc referenda quæ contra testem qui recusat testificari, notauit Mandosius *de monitoriis, q. quadragesima quinta,* & quæ ex Suarez, Antonio Raguzio, Hugolino, Tabiena, Armilla, Acuña, Freitas, Ioanne Sancio, & aliis nouissimè tradit de monitoriis Diana 3. part. *Moralium, tractatu 5. Miscellaneorum, resol. 95.* & monitoria esse restringenda, quasi soleant fraudibus causam præbere, & idè in contrariis depositionibus testium primæ potius standum, quàm ei quæ ex monitoriis sit, quando agitur de probatione, non verò cum solum de reuelatione, tradit Antonius Faber in *Cod. lib. 4. titulo de testibus, definitione 3. & 54.* & in terminis nostri casus non debere per monitoria crimina inquiri, probauit D. Carrasco *ad leges Recopil. capite 4. numero 9. & 36. & §. 1. numero 7.* ex quo idem, vt monitoria non debeant expediri ad probandas causas recusationis contra Senatorem, quamuis ad eius innocentiam comprobendam rectè expediantur, & post hæc scripta videretur eruditissimè probare, vt solet, doctissimus Ioannes de Solorzano *de iure iudiarum, 2. tom. lib. 4. vbi ad syndicatum, & visitationem spectant, eleganter cumulat.*

50 Huc etiam pertinet ne nimiam hanc, & iure non probatam diligentiam adhibeat, vt etiam negligens non sit visitator in admittendis, & probandis defensionibus Magistratum, vt eorum probationes innocentia impediatur, sed æquo animo disponat, vt quomodolibet veritas appareat, quod maximè ad munus iudicantis spectat, *l. illicitas, §. veritas, ff. de officio præsidis,* aliàs vt traditur *ibi,* solet errore rerum gestarum occultari, vt euenit cum Collega Senatore, cui capitulum obiectum, & cum ille præsumeret à nullo alio obici potuisse, nisi à certa persona, quam in defensionibus repellendam à testimonio enunciauit, respondit, non eo modo, vt obiciebatur, factum id fuisse, sed aliter, quo animo à culpa immune erat, & petiit coram visitatore illum testem iurare, an ita se res haberet, vt syndicus dicebat, abnuuit visitator, & noluit admittente iuramentum exigere, sed decreuit in testem in defensionibus producendum, quasi irregularis forma iudicij

non ferat aliquem in iurandum vltra testem compellere; syndicus verò Senator iure nolebat in testem producere, quasi idè ipsius qui contra eum deposuerat, firmare fidem videretur, cuius testimonium in sua defensione probauit, *l. si quis testibus, C. de testibus, c. 3. vers. si quis 4. q. 3.* quod non solum procedit quoad personam certam, sed etiam quoad dicta testium, *l. in rubric de iureiurando, n. 9.* Romanus, quem refert & sequitur Ant. Gabriel *lib. 1. commun. tit. de testibus, n. 15.* Bursatus *conf. 340. n. 13. lib. 3.* & ex eo maximè compellendus erat, nam ille iudicio publico querelam proposuerat, quæ prosequi destitit, & quasi pars aduersa etiam in secreta inquisitione respondere positionibus cogendus erat, *l. voluit, l. vbi cumque 22. Digest. de interrogat. act. cap. 1. de confess. in 6. l. 1. & 2. tit. 8. lib. 4. Recop. & ibi Azeued.* cum tamen nunquam visitator permitteret illum iurare compelli, quod nequitiam negare debebat, quia iuramentum deferre non est actus præiudicialis, aut causæ naturæ nocius, neque quisquam lædi videatur, cum de veritate quaeritur, & iustitiæ experimentum exigitur, *l. filia amica, Digest. de aur. & argent. legato, Bald. in lege si ad excludendam 4. n. 2. C. de rebus creditis,* ego autem consului Collegæ, vt in testem produceret, specialiter tamen quoad illud solum, quod proposuerat protestatione facta, ne illius fidem probare videretur, sed quia aliter non poterat ex visitationis forma ad iuramentum adigere circa id quod probandum.

Rursus oportet supremos Iustitiæ Consiliarios animaduertere ad praxim, quæ extra omnem æquitatem in visitationibus inducta, aduersus falsos testes, & calumniatores in visitationibus non procedi pœnis condignis, aut expensis non damnari, eo scilicet argumento, aut nocimento iustitiæ, quia cum acta inquisitionis non publicentur, non possit aduersus testem, vel calumniosè querelantem iudicium criminale institui, vel expensarum condemnatio fieri, quin etiam acta publicentur, & copia testibus exhibeatur, vt regulari iudicio, velut falsi puniri valeant: nam etiam in syndicato, & visitationibus calumniatores grauius puniendos, tradit Gabriel Beratus *in speculo visitationis, capite vigesimo octauo, numero quarto,* & expensarum damnationi subiaceret, ex Bobadilla qui plura cumulat, & à quo mutuauit, tenet idem Beratus *numero decimo octauo,* & vltra eos iuuat, nam secundum Aretinum *de maleficiis, vers. inquisitio,* non debet iure inquisitio permitti, quando fieri non potest absque metu calumniae, quod idem, etiam si malè, obseruari tradit Angelus *in lege si vacantia, Codice de bonis vacantibus, libro decimo,* sequitur Bertachinus *in repertorio, verbo Inquisitio, versu quadragesimo quarto,* & quando contra Magistratum, vel officialem, qui iustitiam administrat, dolo & fraude libelli porriguntur, officialis, contra quem dati similes libelli, si eorum habuerit notitiam, poterit aduersus denunciatores actionem iniuriarum intendere, vt ex Hondedeo *lib. 1. consil. 112. n. 37.* latè probauit Hector Felicius *2. tom. allegat. 70. per totam.*

Sed & Tiberij subdoli Principis tempore (quo, vt tradit Tacitus *libro 3. annalium, §. 10.* nunquam ab ipso instigatæ accusationes defuerunt) decreto Senatus puniti fuerunt Confidius Eques, & Cælius Cursor, Equites Romani, quia falsa crimina obiecerunt Magio Cæciliano Pratori, & tunc etiam Marco Terentio à delationibus absoluto, accusatoribus supplicium exilij, aut mortis irrogatum, Tacitus *libro sexto annalium, §. 4. ad finem,* & ipse Tiberius Seruilius, & Cornelium accusatores, quia corruptos pecunia, in insulam deportauit, aqua & igni interdictos, *d. libro sexto, §. 15.* & improbissimus licet Nero accusatorem Vitellij eadem pœna affectus, Vitellio ab accusatione absoluto, tradit Tacitus *lib. 12. annalium, §. 13.* & idem tradit *lib. 13. §. 8.* accusatores Agrippinæ supplicio affectos, idque à Nerone filio, potius quàm criminum absolutionem illam

lam petiisse, sed & cum Sixtus III. Pontifex à Basso iniuste criminaretur, à Valentiniano Augusto Concilio congregato, & falsam accusationem deprehensam, cuius mentio fit in *cap. mandatis, 10. quest. 5.* Concilium ab Ecclesia expulit accusatorem, excommunicatione lata facta communione interdictum, nisi in mortis articulo, quem mitius punitum credentes Valentinianus, & eius mater Placida in insulam deportarunt, bonis publicatis, & Ecclesiæ applicatis, Illescas *1. tomo histor. Pontific. lib. 2. c. 13.* decet enim ut calumniis non subiaceant Magistratus, sed usquequod de illorum excessibus constet, muneris auctoritas augeatur non obsoleta. Exemplum sit, quod ex Burrhi accusatione, ut Senatoris auctoritati consulere, tradit Cornelius Tacitus *lib. 13. annalium, §. 9.* ibi: *Burrhus quamvis reus inter iudices sententiam dixit, exiliumque accusatori irrogatum, & tabula exusta sunt, quibus oblitterata ararum monumenta retraherat.* Et merito de Arunio Patriarcha Constantinopolitano refert Gregoras *lib. 7.* nam cum eius inimici aduersus illum calumniosè delictum irrogarent, quamvis deprehensa calumnia Imperator accusatores ad perpetuum carcerem damnauit, Arunius, quia grauius in illos animaduertit, etiam si religiosissimus, Patriarchatum renunciauit, & Monasterio Xerolophonensi, vnde fuerat ad dignitatem extractus, iterum rediit, ut tradit Pineda *lib. 12. Monarchia Ecclesiastica, cap. 15 §. 1.* & pœna mortis, tritemium, & exilij calumniantibus irrogata, ex pluribus tradidimus probare Farinacium *1. tomo praxis criminalis, quest. 16. n. 5. & 7.* quæ enim stratiôr via calumniantibus, quàm securos pergere, ut sine metu pœnæ improbè in Magistratus immunes possint insultare.

53 Poterit quidem & secretum visitationis retineri, & calumniæ condigna supplicia infligi, si iudices supremi, ad quos visitationis acta, ut sententiam ferant, deferuntur, quando inuenerint contra iudicem calumniosè capitula obiecta, vel testes falsa deposuisse, ab illo delatore, vel teste eius rei testimonia, & probationes sumi, qui quod antea dixerat cum negare non poterit, vel dicta illius nouo processu transcribi, & tunc ex illis actis cum eo iudicium fiat, calumniæ, & falsitatis pœnas dependat; nam calumniam iudicis officio posse puniri, tradit glossa *verb. incipit, & verb. vel absoluto, in l. 1. §. sed non utique, per textum ibi, ff. ad SC. Turpil. Bart. in l. athletas, §. Calumniator, ff. de his qui notantur infamia, sequitur Bertachinus verb. calumnia, vers. 12.* poterit enim puniri officio iudicis, & libellus calumniosus quasi ineptus repelli. Innocentius in *cap. 1. vers. à petitione, de officio Vicarij, Bald. in l. 1. col. 2. vers. tu dic quod si crimen, C. quomodo & quando ind.*

54 Sed etiam quamvis visitatores possint ex arbitrio irregulari procedere, non tamen ita, ut inquisitionis forma iuri, aut æquitati repugnet, quia nunquam censetur commissum arbitrio, quod à iure alienum, argumento *l. 3. §. si procurator, ff. quod quisque iuris, in terminis visitationis tradit Mastroillus lib. 6. cap. 2. numero 7. & 8. & sequent.* quid enim magis dissonum à iure, quàm falsos testes, & calumniosos delatores sine re impunitos? aut quid segnus, quàm iudices qui viderunt optimos Senatores in visitatione ab eis, contra quos iustitiam exhibuerunt, maximè vexatos (ut sæpius cruciari solere, tradit Berat. *dicto cap. 28. numero 11.*) eorum incolumitati non consulere, auctoritatem non augere, qua maximè Principis splendor illustratur, & fulcitur imperium, ut tradit Redin. *de maiest. Principis, vers. sed etiam legibus, num. 100. & 105.* Curent igitur supremi Consiliarij non facilè in Magistratus condemnationem incurrere, sed irregularitatem iudicij, & acerbiter inquisitionis cum plenitudine probationis compensent, cum ex sententia Diui Thomæ, quem supra retulimus *2. 2. quest. 7. art. 20.* non passim credendum sit testibus contra Magistratum,

nisi magna multitudo concurrat, & integras, & plenissimas probationes contra iudices esse oportere, ultra eum, ex Bart. B. sio, & Grammat. Menoch. *lib. 2. de arbitr. casu 116. num. 24.* Oportet enim animaduerti nunquam contra iudicem arbitrium sumendum, *l. 2. C. de offic. civil. iudic. Alciatus lib. 3. presumpt. 9. Sesse in responso syndicatus, num. 43.* Nec ex duobus hominibus, quorum testimonij copia non datur inquisito, nec eos repellere potest, viri boni Magistratus auctoritas, & honor lædatur, cum videamus aduersus Tabellionem, cum iuris præsumptione adiunetur, non sufficere duos testes in causis criminalibus, sed tres requiri testes, Farinacius *de falsitate, quest. 158. numero 200. l. siquis decurio, C. de falsis, Menochius de presumption. lib. 1. presumpt. 79. num. 1.* & quando est iuris præsumptio pro aliquo, pleniores requirunt probationes, ut excludatur. Farinacius *de testibus, quest. 63. num. 239.* Garcia *de nobilitate, §. 1. glossa 2. num. 38. & glossa 12. num. 52.*

Et in hæresi, quamvis fidei fauore concessa plura, adhuc duo testes ad aliquem condemnandum non sufficere, plures tenuerunt, Farinacius *de hæresi.* Nam cum non solum de vita & honore hæretici, sed eius quoque familiæ agatur, secretò & irregulariter inquirendo, vbi maius periculum, ibi cautiùs agendum, *l. 1. §. sed & si quis, ff. de Carboniano edicto, glossa 2. per textum ibi in l. 4. tit. 17. part. 3. & gloss. 4. q. 2. l. 2. tit. 11. part. 6. cap. ubi periculum 3. de electione in 6.* multoque acerbior etiam inquirendi forma in visitationibus iudicum, quàm in causis hæresis; in his enim etsi nomina testium detrahantur, integri testimonij illorum copia reo exhibetur, vnde ex circumstantiis contra se defendere & probare faciliùs potest: at solum in visitatione capitula visitato exhibentur, & cum ei non liqueant circumstantiæ, & modus, quibus testes deposuerunt, difficiliùs se exonerare valebit. Igitur rectè D. Thomas *ubi proximè*, non esse credendum testibus contra Magistratus deponentibus, nisi magna multitudo concurrat.

Ego quidem huiusmodi visitationes potius ex communi opinione, quàm ex paucorum testimoniis facerem, quod si de Republica & iudiciario munere optimè meritis magistratus apud omnes probus haberetur, duorum testium dicta communem assensum, & experientiam virtutum vincere non debent. Nam ut rectè tradit Plin. *in paneg. ad Traianum, singuli enim & decipere & decipi possunt, nemo omnes, neminè omnes fefellerunt.* Visitator igitur studia & merita visitati attendat, & eius apud honestos viros expectationem & nomen duorum calumniis præferat: sic apud Cornelium Tacitum optimus ille Princeps Germanicus exercitus sui visitationem, & centurionum inquisitionem fecit. Audi verba *lib. 1. annalium. Centurionatum inde egit, citatus ab Imperatore nomen, ordinem, numerum, patriam, & stipendia, qua in praliis strenuè fecisset, & cui erant donaria militaria edebat, si Tribuni, si legio industriam, innocentiamque approbauerant, retinebant ordines, ubi auaritiam, crudelitatem consensu obiectauissent, soluebatur militia.* Et visitator ut debeat optimè merita, seruitia, studia, industriam & virtutes visitandi audire, & inquirere non solum de calumniis, & delationibus, nec remouendus munere ex paucorum attestationibus Magistratus, sed si auaritiam, crudelitatem (quæ præcipua Magistratus vitia, ut statim animaduertam) consensu omnes obijcerent, tunc pœnis condignis afficiendus, & ultra docet Maximus iuris Sacerdos sapientissimus Pontifex Innocentius III. *in cap. cum in iuuenture 15. de presumpt.* nam cum statueret noluisse credere accusationi Regis Hungariæ contra Episcopum Quinqueecclesiensem, ut obiecti criminis inquisitionem faceret, tradit hæc verba: *Sed ut probaremus si spiritus esset ex Deo, Auriensi Episcopo dedimus in mandatis, ut prudenter*

& cautè à Coepiscopis indagaret, utrum prafatum Episcopum crederent tali labe respersum, qui nobis postmodum rescripserunt, quod eum virum honesta conuersationis esse credebant, personam illius multipliciter commendantes: ita ex antea acta vita, ut traditur in principio huius textus, opinione, fama, & collegarum approbatione Senatoris delicta sunt inquirenda, vel virtutes, hæc omnia in iudicium auctoritatem facere debet visitator, ut improbè querelantium audaciam cohibeat, exemplo eiusdem Taciti lib. 12. annal. eis verbis, Sed Quadratus Felicem inter iudices ostentauit, receptum in Tribunal, quo studia accusantium deterrentur.

57 Vnde non facile, cum de Magistratu capitula deferuntur eo prætextu, ut liberè probationes fiant, debet ab vrbe, & officij administratione expelli Magistratus, in eum enim tunc omnes facile insultant, & qui calumniis dolosè obiecerunt, rabidè, etsi falsò, intendunt probare, ut quod semel adepti, ut ab officio iudicem expulerint, deinceps sustineant, nec redeat vbi pro tutamine iustitiæ suæ dolum, & calumniam delatoris ostendat, & ultra quam irregularitas, & acerbitas visitationis compensatur cum eo ut inquisitio fiat aduersus eum, qui munus exercet, nec rectè ea grauetur à munere abdicatus, fama sua, & æstimatione foedata lædi videretur, etiam constans iuris traditio, & interpretum opinio, ut in officio delinquenti officiali non possit inquisitione pendente impediri administratio, ut ex Angelo, Imola, Lancel. Cauale. & aliis Camillus de Medicis conf. 143. num. 1. etsi Mastrillus lib. 6. c. 3. n. 5. fieri posse suspicionem ex Azeuedo docet Bobad. lib. 5. c. 1. à n. 190.

58 Sed suspensio nullo iure tunc maximè fieri potest, quando capitula respicerent ea, quæ ad muneris administrationem non pertinent; quia eo solùm casu officio Minister interdicens, cum in eo deliquerit, l. si aliquid, C. de susceptor. & arcar. lib. 10. & tunc quando conuictus fuerit, Farinacius 2. tomo, conf. 111. num. 39. multò minus ferendus, ut à muneris exercitio expellatur pro eis, quæ officium non tangunt, & probationis prætextu antequam de excessu constiterit, administrationem muneris interdicat Magistratus.

59 Sed etiam in eo non leuiter peccare visitatores expertus, qui in syndicatorum sententias inquirunt an iudicauerint, cum plures causæ sint quæ arbitrio iudicis relinquuntur, & in arbitriis non potest iudex argui, glossa in cap. statutum, §. assessorem, verb. relinquatur, de rescriptis in 6. nec enim animus, & conscientia iudicis debet adaptari syndicatoris sensui, & opinioni, aut vis animo inferri potest, ut ex Baldo, Calladaro, Menochio, & pluribus Salgado de Reg. protect. 3. parte, cap. 14. num. 29. & 30. Sed & generaliter supremos Magistratus, scilicet Senatores, quos visitatio respicit, non posse de rebus malè iudicatis syndicari, quia eorum conscientia iniungitur à Principe, ut secundum veritatem sententias proferant, l. 22. tit. 4. lib. 2. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop. idque non rectè fieret, nec veritas potest deprehendi à visitatore tempore visitationis, quæ apparuit iudicij instantia, maximè cum nõ ex se videant Senatores acta iudicialia processus, sed ex aliorum relatione, qui si in ea errauerint, aut se dolo gerant, non debet iudicis culpæ tribui, sed & quis visitator,

Dini Themidos oraculi vates,

maiorem iuris peritiam adeptus præsumperit quam tres, aut quatuor periti Senatores, qui decreuerint in Aula Consilij, ut his, & aliis rationibus tradit hanc opinionem defendens Bobadilla lib. 5. c. 3. num. 55. & generali consuetudine Senatores non syndicari de sententiis, Farinac. tomo 1. lib. 1. conf. 64. num. 20. moneo tamen iudices ne nimiam subtilitatem affectent in decisione causarum, ut à recepta praxi & opinione discedant, cum acre ingenium, & nimia subtilitas inde muneri iudicijario soleat nocere, argumento l. penult. C. ad Trebell. Mastrillus lib. 2. cap. 2. num. 84. & sufficet communem

sequi opinionem, ne syndicetur, argum. l. fin. vers. lex etenim, C. de fideic. Thesaurus. decis. 246. num. 4. Bobadilla lib. 2. cap. 6. num. 19. & in terminis syndicatus Riccius collect. 247.

60 Præterea id etiam animaduertere oportet visitator, ne ad alia visitationem extendat, quàm quæ ad muneris exercitium, & officij administrationem spectant, quoniam in visitationis, vel secretæ inquisitionis iudicio non debet iudex syndicari de illis, quæ ad muneris officium, & exercitium non pertinent, quoad illa verò ut priuatus existimandus, & solùm respicit syndicatus publicam personam, & officij administrationem, l. 2. C. vbi de ratiocin. agi oportet, ibi, unumquemque enim semper huiusmodi causis publicis, quas dum militaret exercuit, vel super ratiocinibus militibus, per quem suos contubernales afflixisse asseritur, in militari officio oportet respondere, facit l. 3. §. eodem modo, ff. nauta, caupones, stabularij. Audi verba, tenentur, & caupones, & stabularij qui exercentes negotium suum recipiunt: ceterum si extra negotium receperint, non tenebuntur & nobis aptissimè rationem reddit Antonius Faber in ration. eiusd. textus, quia Prætoriam actionem non comparauit aduersus nautas, nisi quatenus nauta sunt, nec contra caupones, vel stabularios, nisi quatenus caupones, vel stabularij sint, & ideo non tenetur nauta si in domum suam, quam in vrbe habet, aliquas merces immitti passus sit, non ideo magis ex hoc edicto tenebitur, quia licet nauta sit, non tamen fecit tanquam nauta, & ego pondero textum in l. debet 7. ff. nauta, caup. ibi: Sed non aliàs præstat, quàm si in ipsa nauis damnatum datum sit. Ceterum si extra nauim, licet à nautis, non præstabit, & in terminis faciunt verba Baldi in l. 4. §. proficisci, n. 3. Dig. de officio Proconf. ibi, Secundo quero, de quibus rebus syndicetur? Respondeo de commissis prætextu officij, putà de sententiis malè latis, & de baratariis, & similibus; sin autem delinquant extra officium, putà adulterando, dicit Guillelmus, quod hoc non pertinet ad syndicatores, sed proceditur contra eum, tanquam contra quemlibet priuatum ibi delinquentem, in quo etiam contentus Salicetus in lege 2. Codice vbi de ratioc. agi oportet, ut non sit iudex syndicatus de his quæ non gessit in officio, vel officij contemplatione, & Salicetum refert, & probat Iason in l. vnica, Codice ut omnes iud. tam civiles, quàm criminal. n. 10. Hippolyt. de Marsil. in singulari 560. num. 5. Syndicos officialium nõ debere se immiscere his, quæ extra officium sunt, quod etiam ex prædictis probauit Bertachinus verb. officialis syndicatu, vers. 20. 21. & 22. & Bart. in l. debet, ff. nauta, caupones, potestatem non teneri de factò familiaræ, nisi deliquisset in officio, arg. leg. is cum sic exhibuissem 3. §. 1. ff. de publ. & vectigal. vbi etiam tenuit Bald. & in syndicatu pro ministris non teneri Magistratum, nisi pro gestis in officio, tradit Angel. in lege 1. C. vbi de ratiocin. Bobad. lib. 5. c. 1. n. 78. vbi etiã ex Puteo, Amadeo, Menchaca, Matienzo, Auileño, Auédaño, & aliis probat syndicatum ultra officium, & in eo gesta non extendi, quia in aliis non censentur officiales syndicandi, sed priuati, huc respiciunt verba Sesse in responso syndic. ad finem tract. de inhibitione, n. 121. ibi: Concludo igitur, iudices, & dico id demum debere attendi utrum culpa sit corruptionis, vel subornationis, doli, notabilis negligentia, vel imperitia, aliàs nihil esse de illa curandum, cum fori verbis iudicibus iura id dicant, admonent, & iniungant, Curiaque generalis Aragonum, qua ad id solùm iurisdictionem & potestatem tribunt, ut quatuor prædicta delicta teneantur tanquam graua, & præiudicialia Regnicolis, non autem alia, quia generalis Curia noluit hoc Consistorium occupari delictis domesticis, leuibus, & non præiudicialibus, qua magis obliuionem, quàm delictum redolent.

61 Sed & quodcumque sit quando ad muneris administrationem spectat, non in syndicatu, sed in iudicio ordinario puniendus iudex, nec enim iustè potuit visitato supplicatio inhiberi in eis, quæ extra officium deliquit

deliquit, quia non videtur se huic subiecisse, ut in aliis regularem amitteret defensionem; nam etiam in visitationibus, & morum correctionibus, ubi omnis appellatio, supplicatio, & recursus prohibitus, appellatio admittenda, si modus excedatur, *cap. ad nostram 3. & ibi Felinus ad finem, de appellat. & ita quod traditur in l. nulli officialium, C. quorum appell. non recipiant.* prouocationem non concedi officiali à sententia proprii iudicis, ut procedat quando commissum administrationem muneris attingit, non si aliud, rectè interpretatur Salgado de Reg. protectione, 3. p. cap. 8. n. 6. Farin. 2. tom. decis. crimin. decis. 27. num. 2. in addit. lit. A, quia solum gesta intuitu officij respicit syndicus.

62 Vnde Bobadil. *ubi proxime, d. lib. 5. cap. 1. num. 79.* si Magistratus syndicus aliquod crimen committeret extra muneris exercitium, teneri iudicem syndicus consultationem facere supremo Consilio, ut in causa procedere debeat, & ita factum testatur cum Prætoris vrbis Merciæ, quo aperte innuere videtur non posse syndicum extendi ad alia, quam in munere comprehensa, aliter etiam, & ipsa delegatione syndicus, si comprehenderetur, non esset necessarium supremum Consilium consulere, quod etiam tenuit Berat. in speculo visitationis, c. 10. n. 62. & inde licet possit officialis accusatus de crimine commissio circa officium accusatione, vel inquisitione pendente suspendi, argum. §. si quis, instit. de suspect. tutor. quod ex l. reus delatus, de muner. & honor. l. qui de libertate, de liberal. caus. tradit Azeuedus in l. 2. tit. 7. lib. 3. recap. n. 8. & 9. Verumtamen si deliquerit extra officium officialis, suspendi non poterit, argumento l. reo 41. l. quamuis 45. §. idem, ff. de solution. & ultra facit ea ratio, quippe syndicus forma, & irregularis iudicij modus contra iudicem inductus, & admissus fuit, tanquam contra iudicem, & idè in eo quod non ut iudex, sed priuatus fecerit, non poterit locum habere, solet enim quis duplici persona fungi, l. 3. ff. de officio consulis, & duplici personæ differentiam intellectualiter considerari, ut tutoris, & legatarij, l. tutorem 22. ff. de his quibus ut indignis, legatarij & hæredis, l. miles 75. §. pro parte. ff. de leg. 2. videndus Marinus Freccia titulo de subfendis, lib. 2. vers. alia fiat questio, & lib. 2. in addit. ad quest. 17. num. 27. Menoch. de recuperand. possess. remedio 1. n. 29. & longè etiam existimari diuersam personam publicam, & cum dignitate, à persona priuata, ultra plura eo solum constabit, quod receptum contra Cardinales post dignitatem adeptos non posse aliquaher procedi pro delictis, quæ antea fuerunt, ut argumento cap. Præsul, 2. quest. 4. tradit rationem Marcus Antonius Cuchus lib. 2. Institut. tit. 4. num. 94. D. Salgado de Regia protectione, 1. tomo, p. 1. cap. 2. num. 41. & tomo 2. p. 4. cap. 4. num. 23.

63 Vnde quod inductum in iudicem, & exacerbatum, ut syndicus timore, quæ ad officium spectarent, æqualitate, & æquitate disponeret, non oportet in priuati personam retorqueri, quoties ut priuatus deliquerit, quo casu syndicus ratio locum non habet, tum etiam ut sustineri possit tam irregularis iudicij forma, quæ in syndicato, & visitationibus obseruatur, ea consideratur ratio, quippe cum subierit quis muneris administrationem, cuius tamen irregulariter rationem reddendam statutum fuerit, videtur expressè in irregularem iudicij formam consentire, nec videtur fraudati, aut de iniuria poterit conqueri, qui consentit, l. nemo 188. ff. de reg. iuris, l. qui autem 6. §. præterea, ff. de fraudem creditorum, l. si Tuius 49. ff. de fideiussoribus. Id autem nullo modo considerari potest in factis illis quæ ad muneris exercitium non pertinent, in quibus nec videtur necessaria iudicis irregularis obseruatio, nec in eam videtur consentire, qui munus obierit, quia solum in eis patitur, & consentit, quæ extra ordinem irregulare iudicium comprehendit.

Larrea Decis. Granat. Pars II.

hendit, quando facta muneris exercitium spectant, quasi eius functioni se subiecisse videatur, sin verò non ut iudex fecerit, sed velut priuatus, aliter dicendum est, quia nullatenus poterit ad illud extendi tacitus consensus, qui elicitur ex muneris functione, sunt siquidem omnino distincta, & separata delicta Magistratum ab eis culpis, quæ eis ut priuatis obiici possunt; nam iudices in eo præcipuè peccant, si auari fuerint, aut crudeles, quo muneris exercitium læditur, ex quo rectè Ludouicus Dorleans lib. 15. annualium ad Tacitum, §. ex in Claudius, nota 9. emendandum censet locum ibi, *Sed laus falsa, & precibus expressa, perinde cobeatur, quam malitia, quam crudelitas, & legendum credit, quam Magistratus auaritia, quam crudelitas:* egit enim Tacitus ibi de Visitatoribus, quos Romani mittere solebant, ut prouincias visitarent, & quod de cuiusque factis inuenirent, ad Senatum referrent: existimat enim Dorleans, ea de magistratibus exprimi, quia sunt eorum vitia, id est, tanquam Magistratus, & errori scripturæ causam dedisse, nam in prima litera verbi *malitia* credit esse notam, qua Magistratus scriberentur, & verbum *auaritia*, in *malitia* mutatum, & iuxta illum tradit Tacitus in sociis punienda falsa laus, sicut in Magistratibus puniuntur auaritia, & crudelitas, & subiungit coniectationem, ut legendum sit *auaritia*, quia de illa egisse Petrum Thraiscam, eius orationis finalia verba ostendunt ibi, *metu repetundarum infracta est auaritia;* igitur cum visitationes iudicum referendo ea in Magistratibus punienda edixerit, quæ propria illius sunt ut iudicis, non ut priuati crudelitas, seu auaritia, quibus læditur iustitia, meritò solum ad muneris delicta respicere oportere visitationem, & syndicum dicendum est.

64 Semper enim ratio diuersa haberi debet eorum quæ muneris prætextu fiunt, ut ad alia visitatio non procedat; nam quæ extra officium fierent, non oportet ac si Magistratus faceret, considerari, textus in leg. nulli 3. C. quorum appellat. non recip. ubi separatur iudicium quod officialis habuerit ut priuatus de suo patrimonio, ut in eo liceat appellare, secus verò si ut in officialem sententia lata fuisset, quia tunc prouocatio non permittitur, & ita distinguenda delicta in officio commissa, ex communi Doctorum calculo in dicta l. nulli, & Farinac. tract. crimin. 3. tom. quest. 101. cap. 1. à num. 83. tradit D. Salgado de Regia protectione, 3. parte, cap. 8. num. 6. & congruit, quia licet Episcopus circa ea, quæ dependent ab officiis pertinentibus ad curam animarum, & sacramentorum administrationem, possit exemptos & regulares visitare, Nauarrus, Sayrus, quos refert Barbosa de potestate Episcopi, allegat. 74. num. 19. & ex Mario Antonino, & Campanillo idem admittit in Regularibus numero 20. tamen Parochus regularis delinquens extra sacramentorum administrationem, & animarum curam, non poterit visitari, aut priuari ab Episcopo, sed à suis superioribus puniendus, ut decisum ex Gallerato, & Riccio tenet idem Barbosa, ibid. num. 21. & inde solum libris visitationum creditur in eis, quæ pertinent ad officium visitationis, & non in aliis, ex Caputaquensi Gratian. 4. tomo disceptation. cap. 727. numero tertio, & quoad syndicum solum fideiussores officialium possunt conueniri pro gestis in officio, non pro aliis, ex Baldo, & Romano Camillus de Medicis conf. 27. num. 40. & 41. & solum commissa in officio visitationem respicere oportere, pluribus probat Farin. primo tomo, conf. 5. n. 1. & tom. 2. decis. criminal. decis. 117. num. 3. & quantum differat in officio, vel extra illud delinquere, vide quæ notauit D. Salgado de Regia protect. 3. part. cap. 8. num. 6. & 4. part. cap. 9. num. 71. & syndicum, & visitationem, ad ea quæ extra officium committuntur, extendi non posse, post Bartol. Bald. Salicet. Iasonem, Mastrillum, Menchacam, Auendañum, & Sesse, quos supra retulimus, probauerunt Caraldinus de

syndicatu, quest. 279. num. 180. Puteus eod. tract. vers. an si potestas, num. 8. & 10. Tuschus pract. lit. S, conclus. 273. Villadiego in Politic. cap. 6. §. 1. & 2. in princ. Romanus conf. 415. vers. sed puto, facit l. Senatusconsulto 16. ff. de offic. Praef. l. 7. tit. 7. lib. 3. recop.

65 Ex quibus constat nostri suffragii circa propositam controuersiam genuina ratio, quam ostendunt quæ notauimus proximè, quippe non posse ex secreta inquisitione, nec irregulari probationum visitationis forma procedi contra officialem, nisi pro eis, quæ ad muneris exercitium pertineant, & idèò meritò publicæ discussioni remittenda querela, quæ ante syndicatam, vt contra priuatum instituta, alias enim iustitiam confundi, & implicari absurdum videbitur; nam si absolueretur in iudicio publico, & regulari, præiudicium fieri oportet iudicio inquisitionis, & irregulari, cum circa idem esset tunc è conuerso absolutio in visitatione lædere posset causam priuatam, & accusationem partis, quo damnum suum, & iniuriam sarciri intenderat, quia criminalis discussio & absolutio præiudicat executioni ciuili, vt in ea velut accessoria censetur etiam reus absolui, vt ex Natta, Riminald. Farinacio, & aliis Gratianus 1. tomo discept. cap. 144. num. 63. præsertim in hoc casu, vbi in vtroque iudicio, siue secretò, vel publica accusatione, non publica iudicis, sed persona priuata vrgeretur; idèò ad regulare iudicium remittendum, quia nullatenus in accusatione miscere videbatur aliquid quod respiciat officium, quia nec puella, de cuius stupro querela, nec pater eius, aut consanguinei litem habuerant, aut quid aliud objiceretur, syndicando circa id quod pertinet ad iudicis administrationem, meritò secreta syndicatus inquisitio, quæ in Magistratum, & in gesta, vt à Magistratu dirigitur, non poterit comprehendere ea quæ fecisset, non vt persona publica, sed priuata, indulgens hominum fragilitati, non verò infringens iudicis constantiam; nam vltra quàm Magistratus, & officiales de rebus leuioribus & exiguis, quæ magis mollitiem, quàm malitiam redolent, non esse syndicanos tradit Iason in l. 1. num. 9. C. vt omn. ind. tam ciuil. maximè si non contingant officium, nec eius contemplatione factæ, Bald. in l. 1. C. vbi de crim. agi oport. Tiraquell. de nobil. cap. 20. num. 118. & de poenis temper. casu 31. num. 18. Caualecan. decis. 17. num. 1. part. 1. Sesse in responso syndicatus, num. 26. & 28. & de Regno Aragonum, vnde hæc medela visitationum Castellæ adhibita à Ferdinando Catholico, id testatur Ybamb. de Bardaxi in comment. fori Regni Arag. ad forum vnic. tit. de priuilegio generali, vers. Quoad tertium, in terminis ne possit iudex ex concubinato, stupro, vel adulterio syndicari, tenuerunt Puteus de syndicato, verb. Adulterium, n. 8. Iason vbi supra, in d. l. 1. num. 10. quoties mulier coram eo litem non habuerit, aut quid ad officii administrationem pertinens, Farinac. 1. tomo, conf. 5. num. 4. & circa visitationem probauit Grau. Berat. in c. 10. n. 62. & de defensionibus visitandorum tradit cap. 25. num. 80. excusari officialem, si delictum quod opponatur, non sit commissum prætextu officii, quia tunc non pertinet ad Visitatores, probat ex Baldo Salicet. & innumeros retulit Berat. cap. 3. num. 71. statuens si hoc admitteretur de aliis priuatim admissis, omnes puniendos, quantumcunque boni, docti, & Dei timorati, cum impossibile sit omnia sine peccato agere, & vltèrius eiusdem Berat. c. 16. n. 99. nota verba, postquam in hanc sententiam plures retulit: *Et propterea vbi Vicarius, seu Officialis adulterium, homicidium, vel furtum commisisset, licet talia delicta non spectent ad visitationem, sed ad iudicem ordinariu, nihilominus ad ipsum visitatorem spectarent, vbi talis vicarius Alguazelus, seu alius officialis adulterasset, homicidium, furtum, vel aliud delictum simile commisisset contemplatione officii, vt quia mulierem citari fecisset in Curia causa testimonii perhibendi, vel sub colore inquirendi delictum contra ipsam, & cum fauore officii, & eius prætextu eam*

adulterasset, vel si litigaret in curia, & ea de causa fuisset adulterata quia tunc vtrique; visitator cognosceret, ex quo delictum esset commissum non vt ab officiali, sed prætextu & occasione officii, ita notat Bald. Guill. Puteus in locis allegatis, Cravet. super ritu magna Curie 49. n. 27. Bob. lib. 5. cap. 3. n. 120. hæc ille, & ita apud Aragones ea quæ non pertinet ad officium magistratus, sed eius mores carpunt, prudèntissimè à syndicatus potestate sublata foro vnico titulo de la enquesta del Insticia de Aragon, vers. e assi mismo.

Vltèrius visitatores non semper objiciant Senatoribus capitula, si luserint, vel aliis rebus se oblectauerint, nisi inde muneris administratio abjecta, fœdata, vel remissa; nã indulgeri debet aliquibus laxamentis, quo mès à pondere negotioru resurgat, & vt inquit Seneca de tranquillitate animi, c. 15. *Non in eadem intensione aequaliter retinenda mens est, sed ad iocos renocanda, cum pueris Socrates ludere non erubescerat, & Cato vino laxabat animu curis publicis fatigatu, & Scipio triumphale illud, & militare corpus mouit ad numeros non molliter se infringens, vt nunc mos est etiã incessu ipso vltra muliebrem molliem fluentibus, sed vt illi antiqui solebant, inter lusum ac festa tempora virile motum tripudiare, non facturi detrimentu, etiam si ab hostibus suis spectarentur, danda est remissio animis, meliores, acrioresque requieri surgent, vt fertilibus agris non est imperandum; cito enim exhauriet illos nunquam intermissa fœcunditas, ita animorum impernis assiduus labor fragit, vires recipiant paulu resoluti & remissi, nascitur ex assiduitate laborum animorum hebetatio quadã, & languor, nec ad hoc tanta hominu cupiditas tenderet, nisi naturalem quadã voluptatem haberet lusus, iocusque, quoru frequens vsus omne animi pondus, omnemque vim eripit, hæc Seneca, ex quo illud obiter noto quod de tripudiis, & saltationibus nostri æui, mollitiæ, & corporis flexibilitate iam antea apud Romanos vsitatum, & obiurgatum; honesta ergo laxamenta concedenda, non ea quæ muneris, vel togæ abjicerent decorem & grauitatem, vt nec cum Scipione permittam tripudiare, id etiam officii lædet auctoritatem, & vt inquit Martial. epist. ad lib. 2. epigr. *Noli ergo si tibi videtur rem facere ridiculam, & togam saltanti induere persona, & meritò Imperator Domitianus etsi improbus, ex eo laudatus quod Senatorem à munere abjecerit, quod inter saltationes tripudiasset: igitur de leuioribus rebus, honestis laxamentis, & lusuibus, quæ Magistratus munera non lædunt, nec abjiciunt, Visitator non debet syndicatis capitula injungere, aut ea in syndicatus inquisitione miscere, quæ ad officium iudicarium non spectant.**

His itaque constitutis, eis quæ supra num. 1. objicimus, quæ nostram sententiam turbare possent, occurrendum est, & quoad illud, ex quocunque crimine duplicem actionem nasci, aliam publicam, & priuatam alteram, fatebimur, si crimen publicum sit, tunc vtrique actio ciuili, quæ pro re familiari datur, non faciet præiudicium iudicio criminali, quod ad publicam vindictam pertinet, l. sepulchri 6. ff. de sepulchro viol. ibi, cum hac actio non ad rem familiarem eiusdem, magis ad vltionem pertineat. Et ita accipiendus textus in l. vnic. C. quando ciuil. actio crimin. præiudic. vt quod tradit quando ciuili, & criminalis actio pro eodem admissa competat, alia ad damnum, & interesse sarcindum, altera pro criminis vindicta, & si vna ageretur, aliã non consumi, tunc procedere, quando crimen publicum erat, vt in exemplis eiusdem textus, quo casu viget ratio l. locati, §. quod illicitè, ff. de public. & vectig. & ita d. l. vnicam accipiunt Cujacius, Hieronym. Laurentius, Thesaur. Anton. Gomez & alii, quos refert & sequitur D. Pichardus d. §. in summa, Institut. de iniuriis, n. 13.

Ex quo cum stuprum quod iudici objiciebatur, in casu nostro ex voluntate mulieris procederet, non per vim, & solum virginis esset sine aliis qualitatibus, publicum crimen non est, l. 1. ff. de publicis iudiciis, & generali praxi nostri Regni priuatu existimatur, & ex his acerbis

acerbis pœnis iuris ciuilibus, & partitarum in foro obtinuit iuris Canonici lenitas, vt vel stupratam ducat, aut dotem ei pro personæ qualitate assignet, *cap. 1. de adulteris*, & in alterum istorum esse damnandum, non simul in vtrumque, tenuit Panormit. *in d. c. 1. Anton. Gomez in l. 80. Tauri, num. 8.* quibus adde quod refert Azeuedus *in rubrica, n. 26. tit. 20. lib. 8. Recop.* & plures cumulat D. Ioannes Vela *de delictis, cap. 35. per totum*, quo fit, vt cum nihil admisceatur in hoc facto, quod publicam vindictam contineat, sed totum respiciat querelantis interesse, idè eius accusatione præuentum videatur iudicium, nec aliquid sit quod possit, vel superfit in syndicatibus inquisitione puniri, cum nec ad publicam vindictam spectet, nec admissum esset in muneris administratione, nec officii prætextu.

69 Nec his obstat quod ex *l. Prætor edixit, §. 1. l. hoc senatusconsultum, l. item apud Labeonem, §. si quis seruo liberato, ff. de iniuriis*, notauimus ex facto, quod omnino respiciat priuatum damnum, vtrique & duplicem actionem nasci, ciuilem, & criminalem, & licet vna intendatur, adhuc rectè alia agi posset, quia id longè diuersum est, quippe non negamus parti læsæ, & ciuilitè ad damnum faciendum, vel criminalitè ad vindictam iniuriæ consequendam agere; id verò non admittimus accusatione à parte proposita, qua & delicti punitionem intendit criminalitè, & rei familiaris persecutionem, adhuc iudicem ex officio syndicatoris posse in secreta inquisitione altero iudicio, & irregulari vexari, cum etsi publicum iudicium sit, vt in homicidia, & similibus, accusator præoccupet partes iudicis, & nisi ille crimen aboleat, vel colluderit, iudicis officio locus non sit, vt communiter notant interpretes *in l. pen. de public. iudic.*

70 Sed tamen vt intelligatur quod tradidimus circa exercitium actionum, quæ à priuatis intenduntur, & iura quæ notauimus, percipi possint, & alia plura in augmento cõtrario adducta, circa id, vt pluribus vni competentibus actionibus, altera aliam non consumat, etsi nimis saxosa tractatio, quæ valde interpretes fatigat, vt constat ex traditis à Doctoribus communiter *in leg. quod in heredem, §. eligere, ff. de tributoria actione, & in l. cum filius 76. §. variis, ff. de legatis 2. & post antiquiores in eis Hotomanus questionum illustrium q. 29. Cuiacius lib. 8. observationum, cap. 34. Cabotius lib. 1. disput. cap. ult. Anton. Mercat. notat cap. 29. Anton. August. lib. 1. emendat. cap. 3. Reuardus ad l. damnum 130. ff. de regulis iuris, Pacius centur. 4. quest. 47. Donell. lib. 21. comment. c. 3. vbi latissimè Osvaldus plusquam viginti paginis in notatis per totum breuiter, vt omnia iura inuicem pugnancia in amicitiam redigantur, hæc notabis.*

71 Quoties plures circa eandem rem actiones concurrunt ad idem consequendum, cum ad eundem finem respiciunt, si ex eadem causa oriuntur, tunc non concurrunt actiones hæc & illa, sed disiunctim competunt hæc, aut illa, ita vt solum vnius electione & eius iudicii contestatione alteri via præcludatur, *l. ult. §. fin. de fideiussor.* Si verò ex pluribus, & ex diuersis causis competunt actiones, tunc coniunctim competunt hæc, & illa, & verè concurrunt, quamuis vtraque rei persecutoria sit, quia ex diuersis causis nascuntur, vt de principali & constituto, *l. item illa 18. §. ultim. de constitut. pecunia*, sin autem ad diuersos fines actiones prædictæ sunt, tunc concurrunt, vt quod de origine dissimili in præcedenti casu, in hoc disparitas finis etiam operetur idem, siue merè diuersa persequantur, vel partim idem, partim verò aliud, vel vna sit pœnalis actio, alia persecutoria, vel mixta, vel vtraque actio mixta, & persecutoria, vel pœnalis, etiam si actiones ex eodem facto nascantur, vel diuerso, vt actio furti, & commodati, & condictio furtiua, Aquilia & iniuriarum, commodati & Aquilia, ita interpretanda iura, quæ in argumento contrario expressa, *l. quod Senatusconsultum, l. prætor edixit, §. 1. ff. de iniuriis*, vt priuatum iudicium non impediatur publicum, quia diuer-

fos fines respiciunt, *l. item apud Labeonem, §. si quis seruo, eodem titulo*, vt denotant ea verba, quia altera actio ad damnum pertinet culpa datum, altera ad contumeliã, quod respicit etiam text. *in l. 1. ff. arbor. furt. quia actio ex lege XII. tabularum competit præcis arboribus ad cõhibendam arborum depopulationem, Aquilia verò spectat ad damnum, l. & an eadem, §. actiones, ff. de except. rei iudic. ibi, nec enim amplius quàm semel res mea esse potest: sapius autem deberi potest.* Et huc referenda *l. rei communis 45. ff. pro socio, quia actio pro socio ex contractu nascitur, secus furti ex dolo, & ita procedit text. in dict. l. non est nouum, ff. de act. empt. leg. prædia 20. eodem titulo*, vt in eo quod plurius interfit, maneat actio, quia ex diuersis causis ex contractu emptionis, & stipulatione pœnali nascuntur, & hoc insinuat aperte *dict. l. item illa, §. vlt. de constitut. pecun. & apertius probatur l. si pro fure 7. §. 1. ff. de condict. furt. ibi, furti actio pœnam petit legitimam, condictio rem ipsam, ea res facit vt neque furti actio per conductionem, neque condictio per furis actionem consumatur: & similiter connectenda *l. 2. §. 1. de tutela & ration. distrahendis*, quia ideo vtraque actione & tutelæ, & furti tenebitur tutor qui ex rebus pupilli aliquid abstulerit, quia alia ex tutelæ administratione, alia ex furto nascitur, & melius percipies ex sententia textus *in l. si is qui Stichum 18. de obl. & act.* quia à principio ex diuersis causis actiones ex stipulatu, & testamentariæ natæ fuerunt, nota verba ibi, *quia initio ita constiterint hæc duæ obligationes, vt altera iudicium in deducta, altera nihilominus integra remaneret.**

Huc etiam pertinet, vt si actiones ad idem non tendunt, sed vna rei persecutoria sit, altera pœnalis mixta, tunc quatenus mixta habet persecutionem ab alia, consumitur; sed quod respicit ad pœnam, secus erit, sed ad illud quod amplius in pœna fuerit, agi poterit, vt quando concurrunt actio ex contractu & legis Aquiliæ, *dict. l. prædia 18. & l. 7. §. vlt. ff. commod. de cuius rei omnimoda explicatione videndus Donellus dict. cap. 3. vbi Osvaldus lit. Q, & rectè vltra respondet aliis pluribus iuribus quæ contra inuicem se elidunt.*

Sed tamen vt explices *l. cum ex vno 32. l. nunquam 60. ff. de action. & obligat. l. 2. de priuat. delict.* quæ in argum. adduximus, & objecimus, vterius animaduertas, si concurrant duæ actiones mixtæ, vel merè pœnales, tunc si ex vno delicto proueniunt, alia actio deducta in iudicium alteram consumit, argumento *l. si nemo 43. §. quoties, ff. de regulis iuris.* Quia æquum non est vt bis idem exigatur, nisi quod aliud amplius in alia actione continebitur, nam tunc in reliquo manebit actio, nec pugnabit bonæ fidei, quia exactum non est: ita procedit *lex vnde queritur 7. §. ultimo, ff. commodati*, & ad hoc referendæ sunt sententiæ, *l. cum ex vno 32. l. plura delicta 53. ff. de oblig. & act. & quæ inuicem pugnare videntur, vt quod traditur in l. 32. cum ex vno delicto plures actiones nascantur, omnibus experiri posse, procedat quando ex vna non est consequutus actor omne quod eius interesset, vt tunc alia ratione pro eo quod superest, agi possit: at verò text. *in d. l. 35. quod tradit non omnibus actionibus agendum, habet locum quando per vnã actionem solidum eius quod interest consequutus actor; quia tunc absurdum est idem bis petere, ita hæc iura conciliant post glossam in eis Cuiac. in dict. l. 32. Duaren. ad tit. de actionibus & obligat. cap. 7. Hotoman. questionum illustrium q. 27. Ant. Gab. 1. tom. commun. opin. tit. de act. conclus. 1. & 2. Petr. Faber in l. nunquam 130. de regul. iuris.**

Quæ omnia acriter impugnare videtur textus *in l. qui seruum 34. §. fin. ff. de act. & oblig.* eis verbis, *sed verius est nõ remanere, quia simplò accedit, & simplò subducit locum non habet, ita legendum.* Cuiacius lib. 3. obseru. c. 25. Hotomanus questionum illustrium c. 27. quo impugnatur *d. l. 7. §. vlt. ff. commodati*, quia remanet legis Aquiliæ actio post commodati, in eo quod superest, etsi leges cum aliis subducta negatione ibi, *verius est remanere,*

implicat maximè ratio, quia *simplo accedit, & eo subducto non procedere*, quia potius ex eo actio nullatenus remanere debebat, in quo textu variè cruciantur Interpretes, & præter ordinarios in eis iuribus, & *in l. in rebus §. 1. ff. commodat.* constat ex traditis à Cujacio *ubi proximè, & lib. 15. observationum cap. 23.* Robertus *lib. 1. animaduers. cap. 29.* & Mercator *1. not. dicto cap. 29.* Petrus Faber & Duaren. *ubi proximè, Donell. lib. 21. comment. cap. 3.* vbi latissimè plures referens, & plura interpretamenta Osvald. *in not. lit. G.* ex quibus omnibus ita percipi potest, vt legatur remanere (vt plures interpretes) quia actio quæ plenior, vt prædiximus, in eo quod superest, exigi adhuc manet *d. l. sed si ex causa 47. ff. pro socio,* cum aliis: vnde ita non debet connecti sententia textus ad hoc vt maneat actio, quia *simplo accedit, & subducto simplo locum non habet*, hic verò in totum *simpulum subductum non est*, quia in *simplo legis Aquiliæ rei æstimatio & repetitio triginta dierum continetur, nisi propter inficiationem duplicanda æstimatio veniat, §. ei autem, vers. sed & legis institutionibus,* ex quo sic accedit actio *simplo*, vt cum nondum *subductam est, nec solum simplicum, meritò remanebit actio, quomodo conueniet d. l. 34. fin. cum d. l. 7. §. ult. ff. commod.*

75 Vtcrius vt omnino explicentur iura, quæ in argumento contra adducta, *l. nunquam 60. ff. de obligat. & action l. 2. §. 1. ff. de priuatis delictis,* notandum etiam est pro perfecta explicatione concursus actionum, vt si plures actiones nascantur propter plura delicta, tunc alia non consumit alteram, licet vna ageretur, vt in exemplo, si quis hominem subripuit, & occidit, quia & furti, & lege Aquilia tenetur, & tunc actiones pœnales etsi concurrant, alia non consumit alteram, ex ratione *l. 2. in principio, quia nunquam plura delicta concurrentia faciunt, vt illius impuritas detur, neque enim delictum ob aliud delictum minuit pœnam; si verò ex eodem facto proueniant delicta, non ex diuersis, vt in hac l. 2. §. 1. seruo subrepto, & occiso, tunc si agatur ad damnum partis, nihil amplius, quàm quod interfit, vna actione consequi debet, ita accipienda ne obstat *l. plura delicta 43. de obligat. & act. ubi licet, inquit IC. plura delicta in vna re quasi ex vnico facto, & eadem re proueniant; si tamèn diuersæ species delictorum sint, veluti quia adulterium cum incestu, iam *1. tom. decis. 50. latè notauimus, vtrumque vindicandum. Et licet alterius criminis pœnas lueret, posse reum & pro alio puniri.***

76 Vnde cum in nostra specie vnicum tantum delictum obiceretur iudici, & vnum factum stupri, idque priuatum crimen sit, nec in eo aliquid publici criminis, aut quod attingat muneris administrationem, vel officii prætextu factum, nihil est quod ad inquisitionem syndicati possit pertinere, & vltra accusationem publicam alio iudicio inde vexetur, non vrgentibus iuribus prædictis, quia ex supra adductis, quantum differat manifestè apparet.

77 Denique non obstat nostræ opinioni, vt non possit iudex duplici iudicio, publico, & irregularis accusationis, & syndicus vexari, quod desumitur ex *l. 41. tit. 4. lib. 2. Recop.* quatenus iniungitur syndicus iudicibus, pro culpis inquisitionis secretæ condemnationes faciant, quamuis de eisdem rebus propositæ publicæ actiones, ex quo contra tenuisse videtur Bob. *lib. 5. c. 1. n. 238.* quia si bene nostra lex Regia percipiatur, nihil mouebit, procedit enim quando de excessu iudicis, quia malè iudicauit, vel pecuniam pro iure reddendo acciperet, aut quod aliud ei crimen obicitur, quod pertineret ad syndicatam, tunc licet pars quæ damnus passa actionem intendat pro interesse faciundo, adhuc syndicus, qui pertinet ad vindictam publicam, & officii rationem, circa illud non excusabitur, quia aliud vtilitas priuatorum, aliud publicæ disciplinæ vigor exoptulat, nec iudicium criminale debet elidi iudicio civili, in quo accipiendam *dict. l. 41. denotat verbum demanda, quod significat iudi-*

cium civile, *tit. 2. & 3. cum omnibus eorum legibus, part. 3. idque maximè comprobatur in terminis syndicati, l. 3. tit. 7. lib. 3. Recopilat. vbi verbum demanda, de quo in ea, oportet intelligi in actionibus civilibus, in quibus principaliter agendum ad vtilitatem priuatam, quamuis ex delicto iudicis in administratione muneris procedat syndicator, quia illa civilis dicitur, quæ absque origine criminis, vel si descendat ex delicto, pecuniaria tamen sit, & vtilitatem priuatam respiciat, glossa in *l. 3. vers. aureorum, Digest. de sepulchro violato, communiter recepta ex Decio in rubric. de iudiciis, n. 9. & ibi Nauarr. num. 31. & probatur notabili textu in cap. per tuas, de simon. ibi, sed civiliter, vt ab administratione remoueat, vbi iudicium dicitur civile, quamuis ageretur ad vindictam delicti, vt munere remoueretur; si tamen respiciat partis satisfactionem, vt ex Ripa, Nauarro, Caccialupo, & aliis rectè probauit Auendañus in responso syndicati, 1. part. num. 25. & 26. vbi nouiter interpretatur verba commissionis, quæ communiter expeditur syndicatoribus: igitur *dict. l. 41. ita accipiendam esse, vt quando separatim de iudicio criminali ex officio in syndicato proceditur, quia vt non possit iudicium civile pro interesse partis impedire, nec etiam ab eo impediat, insinuat apertè Bobadill. ubi proximè, quia ita accipiendus dum ex publica vtilitate eius legis sententiam procedere testatur, & in nostra specie, vbi & ab initio publica accusatio; è conuerso, vt in *dict. l. 41. ante syndicatam aduersus iudicem & criminaliter proposita fuit, nec causa pertineat ad publicam vindictam, neque ex officio procedat, aut eius prætextu, non video quomodo possit iudex syndicus iudicio secreto & publico vexari, ex *dict. l. 41. cuius non ita intellectæ argumento sapius in visitationibus iudicem vexari, experientia demonstrat; nam Visitatores ad res extra officium visitationem extendunt, & inquirunt de eo quod antea, etsi ad munus non pertineat, iam petitum fuerat.*****

DECISIO XCIX.

Declaratio priuilegij, quam sibi Princeps reseruauit, non potest à Senatu Cancellariæ fieri.

- 2 *Iudicium soluitur vetante eo qui indicare iussit. l. iudicium, ff. de indic. ibid. Reseruatio Principis facta motu proprio, derogat iurisdictionem ordinariam, ibid. cap. ceterum, de rescript. ibid. cap. quamuis, cap. dudum, de prabend. in 6. ibid. Nullitas est cognoscere de illis quæ Princeps reseruauit, ibid.*
- 2 *Prinilegiorum declaratio ad Principem spectat. l. 1. l. fin. C. de prinilegiis, ibid. l. 1. Tauri, ibid. l. 3. tit. 1. lib. 2. Recopil. ibid. l. ex facto 43. ff. de vulg. ibid. cap. cum venissent, de indic. ibid. l. 2. tit. 1. part. 2. ibid. l. 27. tit. 18. part. 2. ibid. l. 1. de constit. Princip. ibid. l. 1. ff. de off. Procur. Cesar. ibid. l. 1. ff. de off. Prator. ibid. l. 2. & 3. tit. 2. lib. 2. Recop. ibid. l. si quando 112. de leg. 1. ibid. cap. si Papa, de prinilegiis, lib. 6.*
- 3 *Expressio eius quod de iure inest, nihil operatur. l. 3. ff. de legat. 1. ibid. Expressio eius quod inest alio modo quo inest operatur, ibid. l. si ita legatum, §. ille si volet, de legatis 1. ibid. Verba aliquod dubium idem ac quodlibet dubium important.*

tant, *ibid.*

l. qui filius, §. 1. de leg. 1. ibid.

4 Regni administrator non potest concedere exemptionem gabellarum.

l. vectigalia, in princ. ff. de public. & vectig. ibid.

Regnum à tutoribus Regis administratum plura mala patitur, *ibid.*

l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop. ibid.

5 Privilegia qua Princeps solet concedere, possunt dari à Regni Gubernatoribus.

l. filiusfamilias 7. §. 1. de donationibus, ibid.

l. 11. tit. 18. lib. 9. Recop. ibid.

Avocatio causæ facta à Principe an possint iudices qui avocationem ignorant, de illa iudicare, *ibid.*

6 Iurisdictioni consentire non potest causa avocata, ille in cuius commodum avocatio non fit.

cap. cum tempore, de arbitris, ibid.

cap. cum olim, §. non igitur, de privileg. ibid.

l. 2. de restitu. in integrum, ibid.

Mandatarius ex quacumque clausula generali non potest impugnare voluntatem domini, *ibid.*

l. si neminem, ff. mandati, ibid.

l. 34. Tauri, ibid.

l. 8. tit. 4. lib. 5. Recop. ibid.

Declarationem à Principe reservatam ab illo faciendam Senatus decrevit, *ibid.*

Q V Æ S T I O.

Privilegium immunitatis concessum ea qualitate ut Princeps sibi reservet declarare quacumque dubia in eo obtulerint, de eo Principis Magistratus cognoscere non poterunt, & iudicium ab eis prolatum nullum est, & ad ipsum Principem declaratio consultatione remittenda.

IN hoc casu videtur, si Princeps sibi declarationem reservavit, nullum alium Magistratum de ea cognoscere, vel illam facere posse; nam iudicium soluitur ventante eo, qui iudicare iussit, *l. iudicium soluitur, ff. de iudiciis*, præsertim cum reservationem faceret Princeps motu proprio, ut notant DD. in *cap. caterum, de rescript.* & ex prædicta reservatione manet derogata iurisdicção ordinaria, ad quam posset spectare cognitio, *cap. quamvis, cap. dudum, de præbend. in 6. Gonzalez reg. 8. Cancellaria, gloss. 34. num. 4. cum sequent.* & nulla maior nullitas considerari potest, quam cognoscere de illis, quæ Princeps sibi reservavit, ut probavit Vantius *tit. de nullitate ex defectu iurisdictionis, numer. 98. cum seq.*

2 Tum etiam regulariter ad Principem spectat leges suas & privilegia declarare, *l. 1. & l. fin. C. de privileg. l. 1. Tauri, l. 3. tit. 1. lib. 2. Recop. l. ex facto 43. ff. de vulgar. cap. cum venissent, de iudic. l. 2. tit. 1. part. 1. l. 27. tit. 18. part. 3.* Quod magis sine dubio procedit quando Princeps facile consuli potuit, aut sibi declarationem reservavit, ut in hoc casu, tunc nullus alius de privilegio cognoscere potest, ut norant DD. in *d. cap. cum venissent*, & Gregor. Lopez in *d. l. 27.* & in iure fit distinctio & differentia personæ Principis circa acta quorum expeditio ad illum spectat, vel ea quæ expedire potest per suos Magistratus, qui illum repræsentant, *l. 1. ff. de constit. Princip. l. 1. de off. Procur. Cesar. l. 1. ff. de off. Prætor. l. 2. & 3. tit. 2. lib. 2. Recopil.* Et prædicta clausula, ut Princeps sibi declarationem reservaret, necessariò debet aliquid operari, *l. si quando 112. de legat. 1. cap. si Papa 10. de privileg. lib. 6. Bald. in rubr. C. de contrah. empt. num. 16. ex Crauetta, Simone de Prætis, Mantica,*

Gallinio, Surdo, Curtio iuniori, Grato, Rolando à Valle, Parisio, Cephalo, Menochio, Raudensi & aliis innumeris latissimè notavit D. Castillo 4. tom. *controuers. cap. 38. per totum.*

Nec obstabit quod ex contrario obiiciebatur illam adiectionem, ut Princeps sibi reservaret interpretationem, nihil operari oportere, quia exprimit illud quod de iure inest, cum interpretatio ad Principem spectet, *l. ex facto 43. de vulgar. cum relatis*, & ideo nullius momenti expressio existimanda, verum referenda ad iuris dispositionem, argum. *l. 3. ff. de legat. 1.* quia facilè occurrendum si consideres tunc *d. l. 3.* procedere quando exprimitur quod tacitè inest, eodem modo quo inest, at verò quando aliter, tunc diversè operatur, ut argum. *l. si ita legatum 65. §. illi si volet, ff. de legat. 1.* notarunt omnes interpretes *ibi*, & ego in *decis. Granatens. decis. 35. num. 41.* Sed etiam hæc reservatio, quæ facta fuit quoad ipsam principis personam, comprehendit omne dubium quod circa privilegium possit offerri; nam traditur in eo, ut si aliqua interveniret dubitatio, sibi Principem facere reservationem ad eam explicandam, nam illud idem significat, ac si diceret, omne, vel quodlibet dubium, *l. qui filius, §. 1. de legat. 1. Bart. lib. 1. cons. 244. Signorolus cons. 188. n. 6. Tuschus tom. 2. practi arum, lit. D. conclus. 269. n. 1. cum seqq. Rota decis. 357. n. 5. 1. part. diversorum, Tiraquell. in l. si unquam, verb. omnia, n. 14. & 41. Cornetus lib. 1. cons. 41. Geminianus cons. 29. n. 2. gloss. in c. si propter, de rescript. in 6. nec solum reservatio facta fuit super valorem privilegij, sed etiam super dubium quod in eius executionem posset oriri.*

Rursus ex peculiari causa in privilegiis quæ tempore Regis Ferdinandi Catholici, ut hoc privilegium erat, hæc clausula adiecta fuit; nam cum ille gubernaret nomine Reginae Ioannæ filiaæ suæ, non poterat concedere exemptionem gabellarum, *l. omnium, cum l. sequenti, C. de vectigal. melior textus in l. vectigalia, in princ. ff. de public. & vectigal. in hæc verba, Vectigalia sine Imperatoris præcepto neque Præsidi, neque curatoribus, neque curia constituere, neque præcedentia reformare, & his vel addere, vel diminueri licet.* Lasarte in tractatu de decima venditionis, in additione ad præfationem, n. 22. Gutierrez de tutelis, 2. part. c. 6. n. 9. in fin. & expressè cavetur in *l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop. ibi, No siendo fechas en tiempo de tutorios de los Reyes*, notat Matienz. gloss. 8. & in *l. 50. tit. 9. gloss. 6. n. 17. lib. 5. Baëza de decima tutoris, c. 9. n. 30. Azev. in d. l. 1. n. 24.* & eo tempore quo sub tutela Regis administratur regnum, solent plura damna in præiudicium Regis patrimonij oriri, ut notavit Baëza *d. c. 9. n. 30. ibi: Quid enim malorum non perpatitur regnū à tutoribus, vel curatoribus administratum, latè & impunè regnat avaritia, quia ius in alienum caput violenter grassatur, omnia prædonibus & peculatoribus plena sunt, fluctuat populus tanquā oves pastore destituta, denique nusquā plus malorum.*

Nec obstabit eum qui gubernat regnum alterius nomine, posse concedere ea privilegia, quæ Reges dare consueverint, *l. filiusfamilias 7. §. 1. ff. de donat. Menoch. lib. 1. cons. 29. Surdus cons. 5. n. 73. Pinellus in l. 1. C. de bonis maternis, 3. part. n. 57. Gutierrez de tutelis, 2. part. c. 6. num. 9. Thesaurus decis. 227. num. 12.* nam id potius pro Rege facit, quippe ut constat ex *dict. l. 11. tit. 18. lib. 9. Recop.* omnia privilegia exemptionis vectigalium quæ Reges concesserunt, solum in eis locum habent, quæ pertinent ad proprium patrimonium, & culturam; non verò in eis, quæ spectant ad negotiationem, & cum ita privilegia Reges dare solerent, videtur non aliter posse à Gubernatoribus & tutoribus concedi, maximè quia, ut privilegium non faceret præiudicium Regiæ Coronæ, ideo reservavit declarationem ab ipso Rege faciendam, cum dubium vel casus se obrulisset, & nullus potest iurisdictionem exercere in eo quod ipse Rex sibi reservavit; nam iudices habentur ad instar privatorum, Puteus *vol. 3. decis. 377. n. 1. Scraphin. lib. 1. decis. 761. n. 3. Imol*

in cap. quia diligentia, n. 6. d. elect. Riminald. vol. 5. conf. 551. n. 5. 2. Gonzalez regul. 8. Cancellar. gloss. 66. n. 3. & 4. & quamuis D. Couar. pract. c. 9. n. 7. impugnet opinionē communem, quæ habet hoc procedere, quamuis iudex ignoret causam à Principe auocatam, admittit tamen n. 8. cum Abbate, Felino & aliis, necessarium non esse, ut iudici denuntietur auocatio, sed sufficere quamcumque auocationis notitiam, quæ maximè intercedit in hoc casu, cum privilegium in dicta clausula sit in actis insertum, & ita de scientia apparet, & procedit regula *l. non est ferendus* 12. ff. de transact.

6 Nec aliquid obstat, videri ipsum oppidum cui concessum, consensisse in iurisdictionem Magistratum, nec petiisse remissionem ad Regem, & eius declarationem: nam hæc clausula non est adiecta in fauorem oppidi, sed ut magis Regis seruitio consuleretur, ibi, *como a mi ser-nicio cumpla*, & ideo non potuit aliter oppidum in iurisdictione consentire, ex traditis in cap. cum tempore, de arbitris, cap. cum olim, §. nos igitur, de privileg. c. 2. de restit. in integ. Felin. in c. cum dilecta, n. 7. vers. sed quidquid dicitur, de rescript. Abbas in c. significasti, n. 11. de foro compet. Tuschus pract. lit. P. concl. 759. n. 3. Gasp. Guillelmus in apolog. feudal. cap. 8. n. 3. nec fisci patroni aliter consentire potuerunt, ut cognosceretur de eis privilegiis à Magistratibus, & non ab ipso Rege, iuxta eorum formam, Bald. in l. cum eorum, C. de sentent. & inter loc. omnium iudic. Peregrin. de iure fisc. lib. 7. tit. 1. n. 6. & nullus Procurator ex mandato quantumcumque generali, potest impugnare, aut contrauenire voluntati domini, qui mandatum dedit, l. si hominem ff. mandati, l. 34. Tauri, ubi omnes scribentes, l. 8. tit. 4. lib. 5. Recopilat. Quod Senatus admisit, & declarationem ad Principem remittendam decreuit.

DECISIO C.

Exceptio declinatoria repulsa à Senatu supplicationem non admittit.

- 1 Sententia Senatuum, quas iudices Senatus declarant, vel non, supplicatio non admittitur. l. 4. tit. 5. lib. 4. Recop. n. 1. 4. & 5. ibid.
- 2 Certum nihil ita est, ut non recipiat dubitationem. Authent. de tabell. collat. 4. ibid.
- 3 Appellatio iure communi & Hispano locū habet à sententia, qua iudex se pronuntiat iudicem, vel non, ibid. l. 3. tit. 18. lib. 4. Recop. ibid. & 4.
- 4 Styli & praxis iudiciorum vis & robur. l. fin. C. de iniur. ibid.
- 5 l. more maiorum, ff. de iur. omn. iud. ibid.
- 6 Supplicationem non interponendam à decreto, quod rejiciet exceptionem declinatoriā, Senatus decreuit.
- 7 Nominalis differentia pertinacibus relinquenda. l. non dubium. C. de legibus, ibid.
- 8 Sententia ad libellum debet referri, ibid. cap. inter dilectos, de fide instrument. ibid.
- 9 Praxis & stylus contra leges expressas nullius momenti. Leges qua in viridi obseruantia fuerint, à Magistratibus custodienda, ibid.
- 10 l. Arriani, C. de hereticis, ibid.
- 11 Stylus Senatus, ubi causa agitur, debet attendi.

QVÆSTIO.

In decreto Senatus, quo repellitur exceptio declinatoria iurisdictionis, non potest, vel debet admitti supplicatio.

1^r Iste articulus videtur apertè decisus in l. 4. tit. 5. lib. 4. Recop. ubi expressè traditur, à sententiis, vel decretis prolati à iudicibus superioribus, qui causas decidunt in Senatibus, vel Cancellariis, cum se iudices pronuntiant, non esse admittendam supplicationem, nec esse recursum quod rectè statutum fuit, propter maximam auctoritatem prædictorum Senatuum, & eorum iudicium integritatem, ut post Auendañum in tractatu de secunda supplicatione, numer. 4. refert & sequitur Azeuedo in l. 4. numer. 1. tit. 17. lib. 4. Recopil. & in l. 3. numer. 11. tit. 18. eodem lib. 4. ubi adducit d. l. 4. tit. 5. & cum hic casus expressè à lege decidatur, omnis tollitur dubitatio, iuxta gloss. & ibi Bald. in l. ancilla, C. de furtis.

2 Sed tamen, cum nihil sit, quamuis iustissimum, & manifestum, quod non possit recipere aliquam sollicitam dubitationem, ut inquit Imperator Authent. de Tabellion. collect. 4. id quod à lege nostra expressè deciditur in contrarium rationibus expensis eludere tentant aduersarij, quippe iuxta dispositionem iuris communis, à similibus sententiis, per quas iudices reiiciunt, vel retinent apud se causæ cognitionem, rectè potest interponi appellatio, gloss. in Authent. habita, verb. cadat, in fin. C. ne filius pro patre, notant Doctores, præsertim Panormitanus n. 5. in c. significasti, de Officio delegati, Angelus conf. 195. Baldus in l. 2. n. 13. C. de Episcopali audientia, Castrensis in l. 2. n. 11. & 12. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Guido Papæ decis. 10. & alij, quos refert Menoch de recuper. possess. remed. 4. n. 823. idque videtur probari ex d. l. 3. tit. 18. lib. 4. Recop. cui rei adiungunt leges Regni procedere, quando formaliter Senatus se iudicem pronuntiat, vel non: at verò quando utitur verbis dissimilibus, locum prædicta decisio non habebit, videlicet in hoc casu, quia declaratum solum fuit, non esse locum exceptioni declinatoriæ.

3 Tum etiam allegabant praxim, & stylum, ex quo supplicatio admittebatur à similibus decretis, & quantum quoad ordinem iudicalem inualuerit praxis, & stylus, probatur atq. l. fin. C. de iniuriis, l. more maiorum, ff. de iurisdic. omn. iud. & notarunt Afflictis, Ozasus, Raudensis, Gratianus, Thesaurus, Paz, D. Salgado, Escobar, Cevallos, Burgos de Paz, Matienzo, Gama, & Franchis, qui & alios plures adducunt, & nos retulimus in decis. Granatens. decis. 29. n. 19. & decis. 47. n. 14.

4 Sed tamen his nihil refragantibus, contrarium tenendum est in hoc casu, & Senatus decreuit, ut supplicatio DE- interponi non possit à prædicto decreto, quo exceptio- C I- nem declinatoriam locum non habere pronunciatum SIO. fuit, iuxta dictas leges Regni, quas expendimus, ab eis sententiis appellationem admitti, quia omnia supra relata, & lex 3. tit. 18. lib. 4. Recopil. procedunt in iudicibus inferioribus, quibus non est tanta auctoritas tributa, nec ut superioribus illis confidendum, ut expressè concilians dictam legem 3. tit. 18. cum l. 4. tit. 5. lib. 4. Recop. notauit Azeuedo ibi, n. 1.

5 Nec ulterius alicuius momenti est, quod obicitur in hoc decreto, solum Senatum pronunciasse non habere locum exceptionem declinatoriam, quia hæc differentia valde inutilis est; nam qui declinatoriam reiicit, apertè se competentem profitetur, & pronuntiat, aliàs non repelleret declinatoriam, & idèd huius argumenti vis nihil habet roboris, vel solidi, sed consistit in differentia nominali quæ pertinacibus tantum relinquenda est, ut inquit gloss. in l. 2. verb. vocabula, C. de conctitut. pecunia, ubi refert Ciceronē in Topicis, dum inquit, quod cum res intelligitur, minus de nomine laborandum est, & conducit textus in l. non dubiū, C. de legibus, in notandis verbis ibi, qui se contra iuris sententiam sua prerogativa verborum fraudulenter excusant, & sine dubio est, cum ille qui declinatoriam

clinatoriam opposuit, in libello petierit Senatum se incompetentem declarare, & sententia ad libellum referenda, vt decretum interpretandum sit iuxta petitionem, *c. inter dilectos*, ibi, *secundum formam petitionis, de fide instrumentorum*, & facit expressè summarium *dicitur legis 4. tit. 5. lib. 4. Recopil.* vbi qui eam compilauit, summarium proposuit, vt super declinatoriis non possit supplicatio proponi.

6 Denique quod de praxi contraria, & stylo objicitur, nihil mouere poterit; nam cum id expressè caueatur *d. l. 4. ad iudiciorum ordinem*, & formam semper est in viridi obseruantia, *l. Arriani, C. de heret.* & debet obseruari; frustra enim leges fierent, nisi Magistratus illas tuerentur, & executioni mandarent, vt inquit textus *in l. 2. de orig. iur.* & stylus qui in contrarium allegatur, præsumi non debet, vt post gloss. *in l. 1. C. qua sit longa consuet.* Bart. *in l. Labeo, ff. de supellect. legat.* tradit Aretin. *cons. 103.* Rebuffus *ad leges Gallicas, tit. de consuetud. stylo & forma, gloss. 13. n. 44.* Tiber. Decianus *lib. 1. respons. 5. n. 42.* & quando de hoc stylo, qui non probatus, constaret, ab stylo, & consuetudine licet recedere, quando ratio certa aliud suadet, Decius *consil. 258. n. 1. & consil. 367. n. 7.* ex Corrasio, & aliis Farinac. *de carceribus, q. 30. n. 10.* multò magis quando contra expressam iurif-

dictionem esset, quia Magistratus contra prædictas leges non possent stylum inducere, ex Alexandro, Deciano, & Bertazolo Giurba, *consil. crim. 39. n. 45.* & de stylo sapius non curati, nec posse tollere ius partium, ex Alexand. Gregor. Lopez, Paz, D. Salgado, & Cancerio probauimus *in decis. Granatensibus, decis. 29. num. 19.*

Præterea, quia licet in supremo iustitiæ Senatu aliquando admitteretur supplicatio à prædicto decreto, sapius etiam multa fuit irrogata Aduocato, qui supplicationem interposuit; tamen in hoc Senatu nunquam fuit visum, aut receptum, vt verbis vtat IC. *in l. 1. ff. de senator.* vt officiales antiqui testantur, & in hoc casu etiam ex officio potest iudex repellere supplicationes, vt notauit Bart. *in l. 3. §. fin. ff. de testibus*, Bald. *in l. vnic. C. vt qua defunt Aduocat.* Angel. *in §. ex non scripto, Instit. de iure naturali*, & solum stylus Senatus vbi causa geritur attendi debet, non verò aliorum Senatuum, vt notarunt Salicetus, & alii Doctores *in l. 2. C. qua sit longa consuetudo*, in Cancellariis verò receptissimum est, vt à similibus decretis, quibus declinatoria exceptio rejicitur, locus non sit supplicationi, vt testatur practicus Monteros. *tract. 5. n. 3, pag. 83.* & probatur ordinationibus Granatensibus, & ego, qui diu in ea Cancellaria Senator, semper ita vidi obseruari.

